

Nezaposlenost mladih

Zorić, Marija

Master's thesis / Diplomski rad

2024

Degree Grantor / Ustanova koja je dodijelila akademski / stručni stupanj: **University of Rijeka, Faculty of Tourism and Hospitality Management / Sveučilište u Rijeci, Fakultet za menadžment u turizmu i ugostiteljstvu**

Permanent link / Trajna poveznica: <https://um.nsk.hr/um:nbn:hr:191:599634>

Rights / Prava: [Attribution 4.0 International](#)/[Imenovanje 4.0 međunarodna](#)

Download date / Datum preuzimanja: **2024-11-28**

Repository / Repozitorij:

[Repository of Faculty of Tourism and Hospitality Management - Repository of students works of the Faculty of Tourism and Hospitality Management](#)

SVEUČILIŠTE U RIJECI
Fakultet za menadžment u turizmu i ugostiteljstvu
Sveučilišni diplomski studij

MARIJA ZORIĆ

Nezaposlenost mladih: analiza Hrvatske i drugih zemalja EU

Youth unemployment: analysis of Croatia and other EU countries

Diplomski rad

Opatija, 2024.

SVEUČILIŠTE U RIJECI
Fakultet za menadžment u turizmu i ugostiteljstvu
Sveučilišni diplomski studij
Održivi razvoj turizma

Nezaposlenost mladih: analiza Hrvatske i drugih zemalja EU

Youth unemployment: analysis of Croatia and other EU countries

Diplomski rad

Kolegij:	Nacionalna ekonomija	Student:	Marija Zorić
Mentor:	Prof. dr. sc. Marinela Krstinić Nižić	Matični broj:	4083/23
Komentor:	Dr. sc. Maša Trinajstić		

Opatija, rujan 2024.

SVEUČILIŠTE U RIJECI UNIVERSITY OF RIJEKA
FAKULTET ZA MENADŽMENT U TURIZMU I UGOSTITELJSTVU
FACULTY OF TOURISM AND HOSPITALITY MANAGEMENT
OPATIJA, HRVATSKA CROATIA

IZJAVA O AUTORSTVU RADA I O JAVNOJ OBJAVI OBRANJENOG DIPLOMSKOG RADA

Marija Zorić

(ime i prezime studenta)

4083/23

(matični broj studenta)

Nezaposlenost mladih: analiza Hrvatske i drugih zemalja EU

(naslov rada)

Izjavljujem da sam ovaj rad samostalno izradila/o, te da su svi dijelovi rada, nalazi ili ideje koje su u radu citirane ili se temelje na drugim izvorima, bilo da su u pitanju knjige, znanstveni ili stručni članci, Internet stranice, zakoni i sl. u radu jasno označeni kao takvi, te navedeni u popisu literature.

Izjavljujem da kao student–autor diplomskog rada, dozvoljavam Fakultetu za menadžment u turizmu i ugostiteljstvu Sveučilišta u Rijeci da ga trajno javno objavi i besplatno učini dostupnim javnosti u cjelovitom tekstu u mrežnom digitalnom repozitoriju Fakulteta za menadžment u turizmu i ugostiteljstvu Sveučilišta u Rijeci.

U svrhu podržavanja otvorenog pristupa diplomskim radovima trajno objavljenim u javno dostupnom digitalnom repozitoriju Fakulteta za menadžment u turizmu i ugostiteljstvu Sveučilišta u Rijeci, ovom izjavom dajem neisključivo imovinsko pravo iskorištavanja bez sadržajnog, vremenskog i prostornog mog diplomskog rada kao autorskog djela pod uvjetima *Creative Commons* licencije CC BY Imenovanje, prema opisu dostupnom na <http://creativecommons.org/licenses/>.

U Opatiji, 28.06.2024.

Potpis studenta

Sažetak

Nezaposlenost mladih definira stanje u kojem osoba želi raditi, te aktivno traži posao, ali ga nije u mogućnosti naći. Na razini Europske unije, nezaposlenost mladih mjeri se do 25. godine života. Republika Hrvatska nalazi se iznad prosjeka Europske Unije po stopi nezaposlenosti mladih što ima utjecaj na ekonomske faktore u smislu gospodarstava, ali i psihološke, te socijalne faktore svakog pojedinca.

Podjela nezaposlenosti prema trajanju i faktorima koji utječu na nju, sugerira da u svakom gospodarstvu postoji određena stopa nezaposlenosti koja može biti dobrovoljna. Svakako, nezaposlenost predstavlja ekonomski gubitak jer predstavlja neiskorišteni ljudski kapital, te je vrlo važno pravovremeno donijeti preventivne politike i mjere. Porast nezaposlenosti mladih na razini Europske unije predstavlja veliki izazov i od nužne je važnosti za budućnost Europe obzirom na demografske izazove i pad broja mladog stanovništva. Na razini Europske unije, ali i na nacionalnoj provode se aktivne i pasivne mjere zapošljavanja gdje se financijski potiče poslodavce na zapošljavanje mladih i/ili se mladi ljudi educiraju kroz ponuđene programe kako bi stekli potrebne vještine i iskustvo.

Prema istraživanju provedenom u ovom radu, Republika Hrvatska bilježi visoku stopu nezaposlenosti mladih, neovisno o stupnju obrazovanja. Anketirani ispitanici sugeriraju kako je visoka stopa posljedica neadekvatnog obrazovnog sustava i manjka praktične obuke, ali i stanja na tržištu rada u vidu minimalne plaće, te zakona i propisa koji omogućuju zapošljavanje na ugovor na određeno. Stabilnost radnih mjesta, kvalitetniji obrazovni sustav i više praktične obuke ključ su za prevenciju nezaposlenosti mladih u Republici Hrvatskoj, ali i na razini Europske unije.

Ključne riječi: nezaposlenost mladih; NEET kategorija; tržište rada; stopa nezaposlenosti

Sadržaj

UVOD.....	4
1. POJMOVNO DEFINIRANJE NEZAPOSLENOSTI.....	6
1.1. POJAM I OBLICI NEZAPOSLENOSTI	6
1.2. UZROCI NEZAPOSLENOSTI MLADIH	10
1.3. POKAZATELJI NEZAPOSLENOSTI MLADIH.....	13
2. POSLJEDICE NEZAPOSLENOSTI MLADIH	14
2.1. PSIHOLOŠKE I SOCIJALNE POSLJEDICE	14
2.2. EKONOMSKE POSLJEDICE	15
2.3. POLITIČKE POSLJEDICE.....	16
3. NEZAPOSLENOST MLADIH U EUROPSKOJ UNJI.....	18
3.1. STOPA NEZAPOSLENOSTI U EU.....	19
3.1.1. <i>NEET</i> kategorija.....	22
3.1.2. <i>Mjere za borbu protiv nezaposlenosti mladih</i>	25
3.2. NEZAPOSLENOST MLADIH U HRVATSKOJ	27
3.2.1. <i>Politika zapošljavanja mladih (aktivna, pasivna, potpore)</i>	30
4. EMPIRIJSKO ISTRAŽIVANJE O NEZAPOSLENOSTI MLADIH U HRVATSKOJ	35
4.1. PODACI O PROVEDENOM ISTRAŽIVANJU	36
4.2. REZULTATI ISTRAŽIVANJA	38
4.3. USPOREDBA REZULTATA S PODACIMA O NEZAPOSLENOSTI MLADIH U DRUGIM ZEMLJAMA EU-A	43
4.4. RASPRAVA O USPOREĐENIM REZULTATIMA	47
ZAKLJUČAK.....	49
BIBLIOGRAFIJA	51
POPIS ILUSTRACIJA	54
PRILOZI	55

Uvod

Nezaposlenost mladih predstavlja kompleksan socio-ekonomski fenomen koji ima dubok utjecaj na pojedince, društva i ekonomije diljem svijeta. Definiranje nezaposlenosti, posebice u kontekstu mladih osoba, ključno je za razumijevanje njezinih uzroka, posljedica i mogućih rješenja. Prema međunarodnim standardima, nezaposlenost se definira kao stanje u kojem osoba želi raditi, aktivno traži posao, ali nije u mogućnosti pronaći zaposlenje.

Posljedice nezaposlenosti mladih su višestruke i obuhvaćaju ekonomske, socijalne i psihološke aspekte. Ekonomski gubitak u smislu neiskorištenog ljudskog kapitala može imati dugoročne negativne efekte na ekonomski rast i razvoj društva. Socijalne posljedice uključuju povećani rizik od siromaštva, socijalne isključenosti te smanjenje kvalitete života. Psihološki utjecaji uključuju stres, anksioznost i depresiju, posebice ako nezaposlenost traje dulje vrijeme. U kontekstu Europske unije, nezaposlenost mladih je pitanje od velike važnosti s obzirom na demografske i ekonomske izazove koji utječu na budućnost Europe.

U ovom diplomskom radu istražit će se ne samo empirijski nalazi o nezaposlenosti mladih u Hrvatskoj, već i usporedba tih rezultata s onima u drugim zemljama EU. Cilj je analizirati sličnosti i razlike u pristupima i politikama zapošljavanja mladih te identificirati najučinkovitije strategije za smanjenje nezaposlenosti mladih u Republici Hrvatskoj i na razini EU. Ovaj rad doprinosi širem razumijevanju problema nezaposlenosti mladih i njegovih implikacija za budućnost Europe.

Republika Hrvatska ima sve veću stopu nezaposlenosti mladih koja se kreće oko 18% i iznad je prosjeka EU. Porast nezaposlenosti mladih je sve ozbiljniji problem u Europi jer velik broj mladih osoba, punih snage za rad nije zaposleno. Nezaposlenost može biti posljedica neadekvatnog obrazovnog sustava, ali i stanja na tržištu rada kao što su minimalna plaća, zakoni i propisi koji omogućuju rad na određeno, produžavanje ugovora i slično. Sve to utječe na pronalaženje posla za mlade osobe. S toga problem i predmet istraživanja predstavljaju glavni faktori koji utječu na nezaposlenost mladih u RH, te usporedba dobivenih rezultata s podacima o nezaposlenosti mladih u zemljama članicama EU.

Sukladno odrednicama problema i predmeta istraživanja, hipoteza je sljedeća: Stopa nezaposlenosti mladih u Hrvatskoj značajno je viša u usporedbi s prosjekom zemalja Europske unije zbog specifičnih faktora kao što su nedostatak adekvatnih radnih mjesta, neusklađenost obrazovnog sustava s potrebama tržišta rada i manjak efektivnih programa za poticanje zapošljavanja mladih.

Za predmetno istraživanje, svrha je dokazati predstavljenu hipotezu, dok se ciljevi istraživanja očituju u: identifikaciji faktora nezaposlenosti mladih koji imaju najveći utjecaj na zapošljivost, identifikaciji percepcije mladih o tržištu rada, usporedbi s drugim članicama EU kako bi se identificirale sličnosti i razlike u politikama, te na kraju, donošenja prijedloga mjera i politika koje bi mogle smanjiti stopu nezaposlenosti mladih u Hrvatskoj.

Prilikom obrade teme diplomskog rada i provedenom istraživanju, korištene su kvalitativne i kvantitativne metode, te su se prikupljali i obrađivali primarni i sekundarni podaci. Primarni podaci prikupljali su se u obliku online ankete, a korišteni su u istraživačkom dijelu rada, dok su se sekundarni podaci prikupljali iz različitih izvora kao na primjer iz knjiga, stručnih i znanstvenih časopisa, te druge literature koja je dostupna na internetu i korišteni su za teorijski koncept rada.

Struktura ovog rada podijeljena je u 4 poglavlja. U dijelu rada pod nazivom „Uvod“, navedeni su problem i predmet istraživanja, svrha, ciljevi i znanstvena istraživanja, ocjena dosadašnjih istraživanja, znanstvene metode, te je opisana struktura rada. U prvom poglavlju pod nazivom „Pojmovno definiranje nezaposlenosti mladih“ obrađuju se sljedeće teme kao što su pojam i oblici nezaposlenosti, uzroci nezaposlenosti mladih, te pokazatelji nezaposlenosti mladih. Drugo poglavlje pod nazivom „Posljedice nezaposlenosti mladih“ pobliže opisuje psihološke i socijalne posljedice, ekonomske posljedice, te političke posljedice nezaposlenosti mladih. „Nezaposlenost mladih u Europskoj uniji“ obrađena je u trećem poglavlju, a predstavlja stopu nezaposlenosti mladih u EU, uključujući NEET kategoriju, mjere za borbu protiv nezaposlenosti mladih, te nezaposlenost mladih u Hrvatskoj s naglaskom na politiku zapošljavanja mladih (aktivna, pasivna, potpore). Četvrto poglavlje „Empirijsko istraživanje o nezaposlenosti mladih u Hrvatskoj“ predstavlja analizu podatka o provedenom istraživanju, rezultate istraživanja, usporedbu rezultata s podacima o nezaposlenosti mladih u drugim zemljama EU-a, te raspravu o uspoređenim rezultatima. Poglavlje „Zaključak“ je posljednje poglavlje u kojemu su prikupljene sve bitne činjenice prezentirane kroz rad, te je donesen zaključak.

1. Pojmovno definiranje nezaposlenosti

Prema standardnoj definiciji Međunarodne organizacije rada (ILO), nezaposlenom osobom smatra se osoba koja je bez posla, aktivno traži posao i spremna je raditi. Nezaposlenost se mjeri kroz stope nezaposlenosti koje pokazuju postotak nezaposlenih u odnosu na ukupnu radnu snagu. Postoji nekoliko vrsta nezaposlenosti, uključujući frikcijsku, strukturnu, cikličku i sezonsku (Benić, Režić, Terihaj, Škare, 2014.). Frikcijska nezaposlenost nastaje zbog prirodnog kretanja radne snage, dok strukturna proizlazi iz nesklada između vještina radnika i potreba tržišta rada. Ciklička nezaposlenost povezana je s ekonomskim ciklusima, dok sezonska odražava promjene u potražnji za radom tijekom različitih godišnjih doba. Razumijevanje nezaposlenosti ključno je za kreiranje učinkovitih politika zapošljavanja i socijalne sigurnosti. Također, ključni pokazatelji, poput stope nezaposlenosti, stope aktivnosti i trajanja nezaposlenosti, pomažu u analiziranju stanja na tržištu rada. Razumijevanje ovih pokazatelja ključno je za razvoj učinkovitih politika za smanjenje nezaposlenosti i poboljšanje zapošljivosti mladih (Smith, 2018).

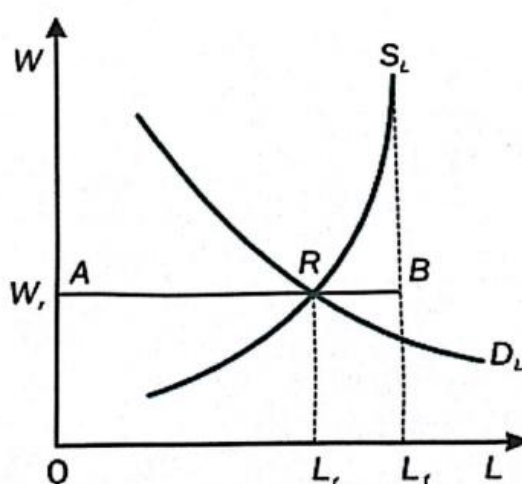
1.1. Pojam i oblici nezaposlenosti

Prema autoru Šošić, nezaposlenost se definira kao "stanje u kojemu je osoba sposobna i voljna raditi, ali ne može pronaći zaposlenje unatoč aktivnom traženju posla"¹ (2014, 52). Stopa nezaposlenosti predstavlja omjer broja nezaposlenih i ukupnog broja radne snage koji se izražava u postotku i predstavlja jednu od najčešćih metoda mjerenja nezaposlenosti. Takva metoda oslikava stanje u gospodarstvu, uspješnost gospodarske politike, težine socijalnih teškoća i razlika u društvu. U Republici Hrvatskoj za mjerenje nezaposlenosti, prema Zakonu o tržištu rada, zadužen je Hrvatski zavod za zapošljavanje ili skraćeno HZZ koji "prati, analizira i istražuje gospodarska, socijalna i druga kretanja, zaposlenost, zapošljavanje i nezaposlenost te njihove međusobne utjecaje na temelju čega predlaže mjere

¹ Šošić, „*Ekonomija rada: teorija i politika zapošljavanja*“, 52.

za unapređenje zapošljavanja.”² (*Zakon o tržištu rada 2022*, čl. 82., st. 1.). S druge strane, na razini Europske unije, za mjerenje nezaposlenosti odgovoran je statistički ured Europske unije ili skraćeno Eurostat. Eurostat prikuplja i uspoređuje podatke o nezaposlenosti iz svih država članica kako bi pružio pregled i usporedbu stanja na tržištu rada unutar EU.

Za shvaćanje pojma nezaposlenosti i za ekonomsko promatranje nezaposlenosti potreban je mikroekonomski pristup, a fokus je na neelastičnosti plaća za koju se vežu dobrovoljna i nedobrovoljna nezaposlenost.

Slika 1 Prikaz dobrovoljne nezaposlenosti
Izvor: Benić, Režić, Terihaj, Škare (2014) *Osnove ekonomije*

L – radna snaga

W – plaća

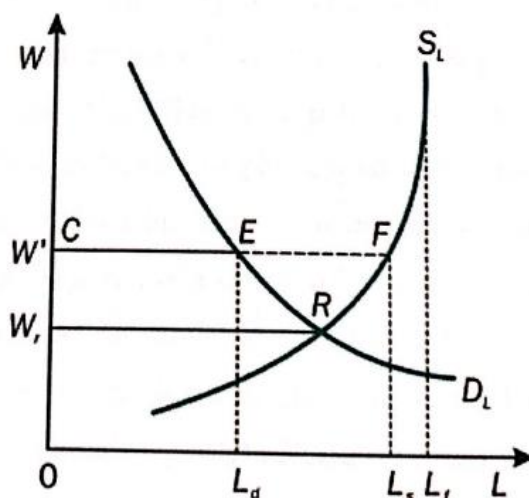
S_L – ravnotežna ponuda poslova

D_L – ravnotežna potražanja za poslom

Na slici iznad prikazan je graf s radnom snagom (L) na x osi i s plaćama (W) na y osi. Ravnoteža se postiže u točki R u kojoj su zaposleni L_r radnici, odnosno svi koji žele raditi za ponuđenu plaću (W_r). Dio radne snage dobrovoljno ne želi raditi za ponuđenu plaću jer smatraju da je neadekvatna ili imaju druge izvore primitaka, a taj dio je dužina od točke L_r do točke L_f . Iz prikazanoga može se uočiti kako su plaće nefleksibilne, i da iako

² *Zakon o tržištu rada*, čl. 82., st. 1.

gospodarstvo može biti na vrhuncu učinkovitosti, i dalje može postojati nezaposlenost (dobrovoljna). J.M. Keynes u svojoj „Općoj teoriji zaposlenosti, kamata i novca“ (1936) dokazao je da se plaće ne prilagođavaju ravnoteži, nego da su nefleksibilne (neelastične) i sporo reagiraju na tržišne promjene, te je s toga potrebna intervencija države kako bi se osigurala puna zaposlenost.

Slika 2 Prikaz nedovoljne nezaposlenosti
Izvor: Benić, Režić, Terihaj, Škare (2014) *Osnove ekonomije*

L – radna snaga

W – plaća

S_L – ravnotežna ponuda poslova

D_L – ravnotežna potražnja za poslom

Graf nedovoljne nezaposlenosti prikazan je na slici iznad. Nedovoljna nezaposlenost predstavlja stanje u kojoj je cijena rada (plaća) veća od ravnotežne, a na grafu se nalazi na razini W , dok je ravnoteža u razini točke W_r . U tom slučaju povećana je potražnja za radom kao što je vidljivo u točki L_s , no potražnja za radom je manja i nalazi se u točki L_d . Sukladno potražnji za radom, toliki broj nezaposlenih moći će pronaći posao, te će se pojaviti nedovoljna nezaposlenost od točke L_d do L_s jer radnici žele raditi, ali je nedovoljna ponuda poslova.

Oblici nezaposlenosti, prema Benić i sur. (2014) mogu se podijeliti na sljedeće:

- **Frikijska nezaposlenost:** Predstavlja kratkotrajnu nezaposlenost i javlja se u svakom dinamičnom gospodarstvu, a posljedica je neprekidne fluktuacije radne snage. Primjer fluktuacije radne snage je napuštanje zaposlenja zbog promjene mjesta boravka ili traženja bolje plaćenog posla. Obzirom na primjer, vidljivo je da je posljedica navedene nezaposlenosti radnikovo dobrovoljno napuštanje radnog mjesta pa se ona često zove i dobrovoljna nezaposlenost. Također, u ovu kategoriju nezaposlenosti uključuje se i osobe koje su tek završile školovanje i u potrazi su za prvim poslom.
- **Strukturna nezaposlenost:** Posljedica je nesrazmjera ponude i potražnje za radom koji je obično posljedica temeljnih promjena u strukturi potražnje za radom. Sukladno tome, javlja se u situacijama kada broj i struktura radnih mjesta ponuđenih na tržištu nisu dovoljni da bi se zaposlili svi koji žele raditi. Drugim riječima, količina ponuđenog rada veća je od potražnje za radom, s toga se strukturna nezaposlenost koristi kao objašnjenje dugotrajne nezaposlenosti. Uzroci mogu biti tehnološke promjene, inovacije ili promjene u industriji koje mijenjaju zahtjeve za radnom snagom, ostavljajući neke radnike s vještinama koje više nisu tražene.
- **Ciklička nezaposlenost:** Ova vrsta nezaposlenosti rezultat je ekonomskih ciklusa. Tijekom recesija ili ekonomske krize, smanjenje potražnje za proizvodima i uslugama vodi do smanjenja proizvodnje i otpuštanja radnika.
- **Sezonska nezaposlenost:** Povezana je s promjenama u sezonskim aktivnostima koje zahtijevaju različit broj radnika u različitim dijelovima godine, kao što su poljoprivreda, turizam ili građevinarstvo.
- **Institucionalna nezaposlenost:** Nastaje zbog institucionalnih faktora kao što su zakonodavstvo, kolektivni ugovori ili politika minimalne plaće koji mogu utjecati na tržište rada ograničavajući prilagodljivost plaća i zapošljavanja.

1.2. Uzroci nezaposlenosti mladih

Analiza uzroka nezaposlenosti mladih i komparacija između nezaposlenosti u Europskoj uniji i Hrvatskoj pokazuje da postoje određene razlike. U zapadnoeuropskim zemljama rast nezaposlenosti uvjetovan je prvenstveno tehnološkim inovacijama koje su izmijenile strukturu zanimanja. S druge strane, prema autoru Radman, u Republici Hrvatskoj nezaposlenost se često promatra kroz prizmu događaja nakon Domovinskog rata kada su državna poduzeća financijski iscrpljena i nacionalizirana, da bi zatim bila prodavana preko Hrvatskog fonda za privatizaciju (2002). Takav tijek događaja doveo je do smanjenja nekadašnje proizvodnje i otpuštanja velikog broja radnika, a čije se posljedice osjete i danas. Privatni sektor bio je u nemogućnosti nadoknaditi broj radnih mjesta u državnom sektoru, a podbacilo je i samozapošljavanje i pokretanje vlastitih obrta i poduzeća zbog visoke cijene kapitala i poreznih opterećenja (Radman, 2002).

Opće stanje u obrazovnom sustavu Hrvatske prepoznato je kao temeljni uzrok nezaposlenosti mladih osoba u Hrvatskoj, bez obzira o kojoj razini obrazovanja se radilo. Prema istraživanjima mišljenja mladih, najveći problem obrazovnog sustava je nekvalitetan prijenos potrebnih vještina i znanja potrebnih na tržištu rada (Buković, 2012). Upitna je i kvaliteta provođenja „bolonjskog“ sustava na visokoobrazovnoj razini te angažman onih koji takav sustav provode. Obrazovne institucije rijetko provode praktičnu nastavu koja se nadovezuje na stečena teorijska znanja, stoga je nepripremljenost mladih osoba stupanjem na tržište rada sve izraženija. Ni obrazovni sustav nije lišen problema korupcije i nepotizma što dovodi do čestih slučajeva stjecanja diplome bez adekvatnih kompetencija. Visoke kvote pri upisu na fakultet, a koje su neprilagođene u odnosu na tržište rada također predstavljaju poseban problem. Iako se svake godine objavljuje popis najtraženijih zanimanja kao dodatan poticaj na upis raznovrsnih studija i srednjih škola, stanje obrazovnog sustava vezano za upisne kvote je uglavnom percipirano kao neodrživo i štetno za buduće generacije. Razlog visokim kvotama je izvor financiranja, pošto velik dio prihoda fakulteta ovisi upravo o broju upisanih polaznika. Ipak, obrazovne institucije trebale bi pokazati više odgovornosti za budućnost svojih polaznika te im pri odluci o upisu prikazati realno stanje zapošljivosti pojedinih zanimanja na tržištu rada.

Ekonomске prilike u zemlji koje se zrcale na tržištu rada mogu se promatrati kroz prizmu uzroka nezaposlenosti mladih. Tržište rada „ogledalo“ je političke situacije u zemlji, pa stoga ne iznenađuju prakse hrvatskih poslodavaca koji su netransparentni pri zapošljavanju koje obuhvaća sklonost selekciji na temelju rodbinskih veza i političkoj podobnosti. Ni oglašavanje posla koji traži određene kriterije i uvjete ne jamči zapošljavanju najboljeg kandidata, nego se kriteriji često prilagođavaju već odabranim kandidatima. Stoga, prema autoru Butković, osim problema vezanih uz netransparentnost i nepotizam, česte su negativne reference na elemente poput stručnosti i poslovne kulture kao i izostanak profesionalne poslovne komunikacije (2012).

Jedan od razloga zašto mladi pripadaju teže zapošljivoj skupini je njihov nedostatak radnog iskustva koje mnogi poslodavci traže. Već spomenuti nedostatak praktičnog iskustva koje bi trebale osigurati obrazovne institucije rezultat su nezapošljavanja mladih bez radnog iskustva. Stoga ne iznenađuje sve češća praksa visokoobrazovanih pojedinaca koji prihvaćaju poslove izvan svoje struke konkurirajući kandidatima s nižem stupnjem obrazovanja čime opet dolazi do neravnoteže na tržištu rada. Isto tako, poduzetničke inicijative mladih često su srezane u korijenu pošto je otvaranje vlastitog posla iznimno skupo te gotovo nemoguće bez primjerenog financijskog zaleđa. Iako Republika Hrvatska nudi bespovratne poticaje za pokretanje vlastitoga posla, ocjenjivanje zahtjeva za poticaj zakida mlade ljude zbog uvjeta iskustva koji se traži. Uz to, mladi teško dolaze do informacija vezanih za pokretanje vlastitog posla, a ukoliko i dođu, takve informacije su često zastarjele i nedorečene. Nedovoljno poznavanje uvjeta za pristup europskim fondovima isto tako stvaraju prepreku mladim poduzetnicima, a institucije koje bi trebale informirati mlade o takvim stvarima, primjerice Hrvatski zavod za zapošljavanje, često daju samo površne informacije (Buković, 2012).

Osim vanjskih čimbenika nezaposlenosti mladih postoje i individualni faktori jer iskustvo i praksa pokazuju da se neke osobe teže zapošljavaju. Psihološki faktori koji uvelike (ne) doprinose zapošljavanju mladih su: njihova psihološka orijentacija, pojam o sebi, mentalno zdravlje i neki aspekti ponašanja tokom obrazovanja. Na temelju psihološke orijentacije mogu se predvidjeti buduće razlike u uspješnosti pri zapošljavanju, a njeni uspješni indikatori su visoko vrednovanje rada, jasnoća ciljeva vezanih uz pronalaženje posla, vrijednosti, stupanj obrazovanja, napor i vrijeme uloženo u traženje posla. Varijable

vezane uz pojam o sebi su samopoštovanje i samo percepcije koje utječu na očekivanje pojedinca o vjerojatnosti postizanja ciljeva među kojima je i zapošljavanje. Mentalno zdravlje mlade osobe prilikom traženje posla određeno je vremenskim trajanjem nezaposlenosti – ukoliko je osoba nakon školovanja dulje vremena nezaposlena, to može dovesti do općeg nezadovoljstva životom i osjećaja besperspektivnosti. Prema Butković (2018.), uzrok nezaposlenosti mladih stoga se mora promatrati kroz opće ekonomske prilike, stanje u društvu, stanje u obrazovanju i institucionalnim praksama odnosno nedostatku komunikacije istih prema skraćenoj podjeli kako slijedi u nastavku.

- **Ekonomski čimbenici:** Ekonomske recesije ili spor ekonomski rast mogu značajno smanjiti potražnju za radnom snagom, posebno utječući na mlade ljude koji tek ulaze na tržište rada. Mladim osobama često nedostaje iskustvo i stabilnost koje stariji radnici imaju, što ih čini ranjivijima u nestabilnim ekonomskim vremenima.
- **Obrazovni sustav:** Nesklad između obrazovnog sustava i potreba tržišta rada može rezultirati mladima koji nemaju potrebne vještine ili kvalifikacije. Na primjer, prevelika usmjerenost na teorijsko znanje umjesto praktičnih vještina može otežati mladima pronalazak posla.
- **Nedostatak radnog iskustva:** Mlade osobe često nemaju dovoljno radnog iskustva, što im otežava natjecanje za dostupna radna mjesta. Poslodavci često preferiraju kandidate s više iskustva, ostavljajući mlade u nepovoljnom položaju.
- **Strukturni problemi:** Promjene u industrijama i tehnologiji mogu stvoriti nesklad između postojećih vještina mladih radnika i potreba tržišta rada. Na primjer, automatizacija može smanjiti potrebu za određenim vrstama poslova, dok povećava potrebu za visokokvalificiranim tehničkim radnicima.
- **Socijalni i kulturni čimbenici:** Očekivanja društva i obitelji, kao i diskriminacija na temelju spola, etničke pripadnosti ili socijalnog statusa, mogu također utjecati na zapošljivost mladih. U nekim slučajevima, kulturni čimbenici mogu ograničiti pristup određenim vrstama poslova ili obrazovanju.

1.3. Pokazatelji nezaposlenosti mladih

Pokazatelji nezaposlenosti mladih koriste se za mjerenje razmjera i karakteristika ovog problema. Ključni pokazatelji uključuju stopu nezaposlenosti mladih, stopu aktivnosti mladih, NEET (eng. *Not in Employment, Education, or Training*) stopu, trajanje nezaposlenosti i kvalitetu zaposlenja.

Stopa nezaposlenosti mladih predstavlja postotak radno sposobnih mladih osoba (obično u dobi od 15 do 24 godine, dok je u nekim državama članicama EU dob podignuta do 29 godina) koje su nezaposlene, a aktivno traže posao. Ova stopa je često veća od opće stope nezaposlenosti zbog izazova koje mladi ljudi suočavaju pri ulasku na tržište rada. Zatim stopa aktivnosti mladih izražena u postotku, predstavlja omjer mladih osoba koje su zaposlene ili aktivno traže posao u odnosu na ukupnu populaciju mladih. Ovaj pokazatelj pruža uvid u ukupnu uključenost mladih na tržištu rada. NEET stopa koja će biti detaljnije pojašnjena u nastavku odražava postotak mladih koji nisu zaposleni, niti su uključeni u obrazovanje ili stručno osposobljavanje. Ovaj pokazatelj je važan jer ukazuje na dio populacije mladih koji su potpuno izvan sustava rada i obrazovanja, što može imati dugoročne negativne posljedice na gospodarstvo u cjelini. Trajanje nezaposlenosti kao jedan od pokazatelja, pruža detaljniji uvid u prosječno vrijeme koje mlade osobe provode u potrazi za poslom. Dugotrajna nezaposlenost može ukazivati na strukturne probleme na tržištu rada i otežati buduće mogućnosti zapošljavanja za mlade. Analiza vrsta poslova koje mladi obavljaju, uključujući razinu sigurnosti posla, plaće, radne uvjete i mogućnosti za napredovanje predstavlja pokazatelj kvalitete posla. Ovaj pokazatelj pomaže u procjeni jesu li dostupni poslovi zadovoljavajući i održivi za dugoročnu karijeru.

Navedeni pokazatelji nezaposlenosti mladih vrlo su važni za stabilnost i efikasnost gospodarstva, s toga ih je potrebno pažljivo mjeriti i analizirati, te prema potrebi donositi i mijenjati politike zapošljavanja mladih kako bi se uskladile s tržištem rada i povećale mogućnost za zapošljavanje, odnosno smanjenje stope nezaposlenosti mladih.

2. Posljedice nezaposlenosti mladih

Posljedice nezaposlenosti mladih mogu se sagledati kroz psihološke, socijalne, ekonomske i političke aspekte (Smith, J., 2018.). Psihološke i socijalne posljedice nezaposlenosti mladih osoba su značajne za njihovo mentalno zdravlje jer nezaposlenost često rezultira osjećajem beskorisnosti i gubitka samopouzdanja. Također nezaposlenost može značajno utjecati na socijalnu integraciju jer nedostatak financijskih sredstava dodatno povećava njihovu ranjivost na društvenu marginalizaciju, čime se teže uklapaju u društvene norme i očekivanja. S toga je iznimno važan razvoja politika i programa koje će podržati mentalno zdravlje i socijalnu inkluziju mladih, te ih osnažiti u suočavanju s izazovima nezaposlenosti.

2.1. Psihološke i socijalne posljedice

Dugotrajna nezaposlenost ima višestruke negativne posljedice na pojedinca i društvo. Gubitak sigurnosti koju pruža zaposlenost – kao što su prihodi, socijalne interakcije, struktura dana i identitet kroz rad – dovodi do ozbiljnih socijalnih i psiholoških problema. Nezaposlenost nije samo ekonomski problem, već utječe na mentalno zdravlje, uzrokujući osjećaj besperspektivnosti, frustraciju, depresiju i društvenu isključenost. Na društvenoj razini, posljedice uključuju pad nataliteta, kriminalno ponašanje, socijalnu isključenost i stvaranje posebne socijalne klase nezaposlenih (Nekić, 2002). Psihološki stres je manji kod nezaposlenih nego zaposlenih, ali nezaposleni češće doživljavaju negativne emocije. Upitnici općeg zdravlja (eng. *General Health Questionnaire*) pokazali su veću učestalost psihijatrijskih oboljenja, depresije i anksioznosti među nezaposlenima. Psihičko stanje nezaposlenih varira ovisno o fazi nezaposlenosti – od šoka, preko optimizma, do pesimizma i fatalizma (Matko, 2002). Prema istraživanju Marie Novak iz 2018. godine, "mladi koji su nezaposleni često doživljavaju osjećaj društvene isključenosti i izolacije"³ (2018, 112). Socijalna isključenost, koja je sve prisutnija posljedica nezaposlenosti, može se bolje razumjeti kroz pojam socijalne uključenosti. To je proces koji omogućava osobama u riziku

³ Novak, *Social Consequences of Youth Unemployment*, 112.

od siromaštva i isključenosti pristup prilikama i resursima potrebnim za sudjelovanje u gospodarskom, društvenom i kulturnom životu te za ostvarivanje životnog standarda i dobrobiti koje se smatraju normalnima u društvu (Vlada Republike Hrvatske, 2007).

2.2. Ekonomske posljedice

Nezaposlenost mladih osoba predstavlja ozbiljan ekonomski izazov s dugoročnim posljedicama koje mogu značajno utjecati na pojedinca, društvo i gospodarstvo u cjelini. Postoje razni aspekti ekonomskih posljedica nezaposlenosti među mladima koji se mogu sagledati analizirajući kako dugotrajna nezaposlenost može oblikovati ekonomske prilike i izazove s kojima se suočavaju mladi ljudi.

Jedan od ključnih aspekata ekonomske posljedice nezaposlenosti mladih je njezin negativan utjecaj na ukupnu produktivnost i dugoročni ekonomski rast društva. Prema istraživanjima, "visoka stopa nezaposlenosti mladih može smanjiti ukupnu produktivnost rada u zemlji"⁴ (Smith, 2022., 75). Mladi ljudi koji su dugoročno nezaposleni često gube prilike za stjecanje radnog iskustva i razvoj potrebnih vještina za radno tržište, što dugoročno može ograničiti njihovu sposobnost doprinosa gospodarstvu. Dugotrajna nezaposlenost mladih također može doprinijeti povećanju ekonomskog jaza i socijalne nejednakosti u društvu. Prema istraživanju Brown i Jacksona, "mladi koji su dugotrajno nezaposleni često se suočavaju s nižim prihodima i ograničenim mogućnostima za napredak u karijeri"⁵ (2021, 102). S toga se mladi ljudi često oslanjaju na obiteljsku potporu ili socijalne programe, što može dodatno opteretiti državni proračun i povećati ekonomsku nejednakost među generacijama.

Iz prethodno navedenog proizlazi kako nezaposlenost mladih može imati značajan fiskalni teret za državu, jer smanjeni prihodi od poreza i povećani troškovi socijalnih programa za nezaposlene mogu utjecati na ukupni fiskalni balans. Države koje se suočavaju s visokim stopama nezaposlenosti mladih moraju prilagoditi svoje fiskalne politike kako bi podržale ekonomski oporavak i potaknule zapošljavanje mladih (Johnson, 2020).

⁴ Smith, *Impact of Youth Unemployment on Economic Growth*, 75.

⁵ Brown i Jackson, *Economic Consequences of Youth Unemployment*, 102.

2.3. Političke posljedice

Stopa rasta nezaposlenosti mladih osoba predstavlja značajan politički izazov s potencijalom za duboke društvene promjene i političku mobilizaciju. U nastavku potpoglavlja sumirana su istraživanja o tome kako visoka stopa nezaposlenosti mladih može oblikovati političku klimu jedne države te načini na koji se te posljedice mogu izmjeriti i utjecati na političke procese.

Nezaposlenost mladih ne samo da potiče političku aktivnost među mladima, već može imati i dublje implikacije na političku kulturu i dinamiku društva u cjelini. Kada mladi doživljavaju frustracije zbog nedostatka prilika za zapošljavanje i ekonomske stabilnosti, to često rezultira angažmanom u političkim aktivnostima koje zagovaraju promjene. Osim aktivnog sudjelovanja u prosvjedima i demonstracijama, mladi često preuzimaju uloge u političkim organizacijama i pokretima koji se zalažu za poboljšanje socio-ekonomskih uvjeta i zaštitu njihovih prava. Pristup mladih prema politici često je obilježen progresivnim idejama i inicijativama za promjene koje bi mogle transformirati društvene norme i političke institucije (Brown & Jackson, 2021). Njihova aktivnost može biti ključna u pokretanju društvenih reformi i donošenju novih političkih inicijativa koje odražavaju njihove interese i vrijednosti. Stoga, politička participacija mladih ne samo da odražava njihovu potrebu za promjenama, već može biti i pokretačka snaga za širu političku mobilizaciju i angažman ostalih građana u procesima donošenja odluka. Mladi ljudi često koriste svoj glas kako bi se suprotstavili nepravdi i socijalnim nejednakostima koje percipiraju kao uzrok ekonomskih izazova. Njihov aktivizam može biti usmjeren prema borbi protiv korupcije, promicanju transparentnosti u vladavini i zaštiti okoliša, što su pitanja koja mladi često vide kao ključna za održivi i pravedni razvoj društva (Novak, 2018). Uz političku aktivnost, mladi često koriste digitalne platforme i društvene medije kao sredstvo za izražavanje svojih političkih stavova i mobilizaciju drugih pojedinaca. Ovo je posebno značajno u suvremenom društvu gdje digitalna tehnologija omogućuje brzu i široku distribuciju informacija te organizaciju aktivnosti u stvarnom vremenu.

Mjerenje političkih posljedica nezaposlenosti mladih zahtijeva multi-dimenzionalan pristup koji uključuje kvantitativne i kvalitativne metodologije kako bi se razumjelo kompleksno djelovanje faktora koji utječu na političku angažiranost mladih u kontekstu

ekonomske krize i nezaposlenosti. Takvo mjerenje može uključivati analizu aktivnog sudjelovanja u lokalnim i nacionalnim političkim procesima što obuhvaća praćenje sudjelovanja mladih u građanskim inicijativama, volontiranju u organizacijama civilnog društva te angažmanu u lokalnim vijećima i odborima. Visoka stopa nezaposlenosti mladih može potaknuti mlade ljude da se aktivnije uključe u političke strukture kako bi direktno utjecali na političke odluke koje ih se tiču. Pored toga, istraživanje javnog mnijenja može pružiti uvid u to kako mladi percipiraju političke procese i kako procjenjuju učinak političkih institucija u rješavanju njihovih problema. Ovo istraživanje može obuhvatiti percepciju učinkovitosti politika zapošljavanja, percepciju transparentnosti i odgovornosti političkih lidera te njihovu spremnost za podršku političkim strankama koje se zalažu za mlade i njihove interese. Pristup analizi političkih posljedica nezaposlenosti mladih također može uključivati longitudinalna istraživanja koja prate promjene u političkim stavovima i angažmanu mladih tijekom vremena. Iz navedenog proizlazi da ovakva istraživanja mogu pružiti dublji uvid u to kako dugotrajna nezaposlenost mladih može oblikovati njihovu političku svijest i aktivnost te kako se ti procesi mogu promijeniti u odgovoru na političke i ekonomske promjene u društvu (Smith, 2022).

Da bi se smanjile političke posljedice nezaposlenosti mladih, ključno je implementirati politike koje podržavaju zapošljavanje i ekonomsku inkluziju mladih. To uključuje aktivno ulaganje u programe obrazovanja i osposobljavanja, poticanje poduzetništva među mladima te prilagodbu fiskalnih i socijalnih politika kako bi se osiguralo da mladi imaju pristup potrebnim resursima za uspješan ulazak na tržište rada (Smith, 2022).

3. Nezaposlenost mladih u Europskoj uniji

Nezaposlenost mladih predstavlja jedan od najvećih socioekonomskih izazova s kojima se suočava Europska unija. Prema podacima Eurostata, prosječna stopa nezaposlenosti u EU iznosila je 6,8% u 2023. godini. Međutim, stopa nezaposlenosti mladih, definiranih kao osobe između 15 i 24 godine, značajno je viša i iznosila je 14,7% iste godine. Ovi podaci ukazuju na složenu situaciju na tržištu rada za mlade ljude, čije su posljedice dalekosežne i utječu na cijelo društvo.

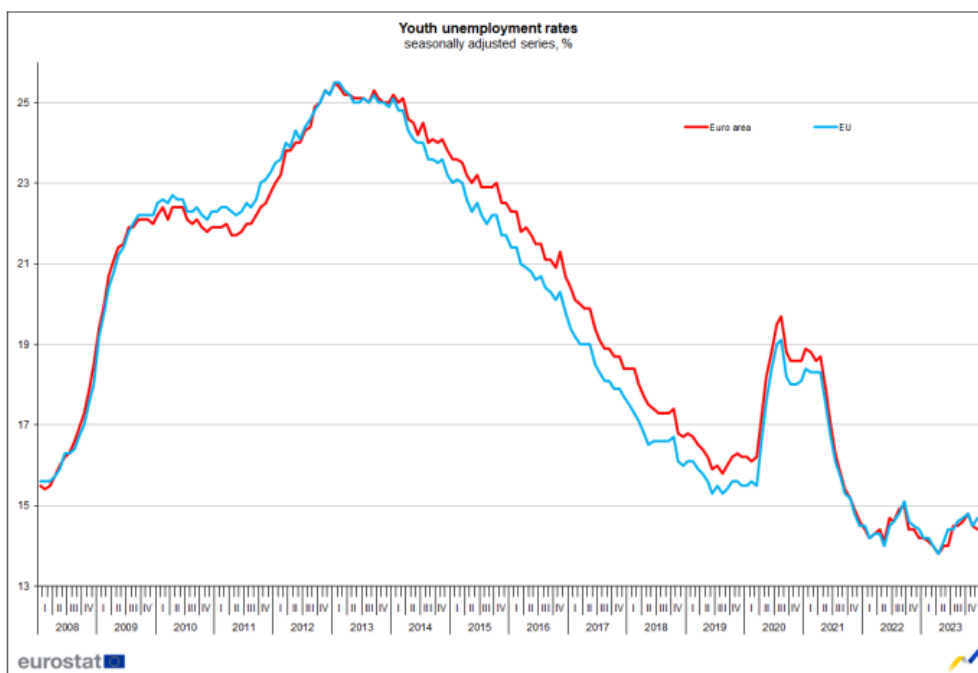
Jedna od ključnih kategorija u analizi nezaposlenosti mladih je NEET, koja obuhvaća mlade osobe koje nisu zaposlene, ne obrazuju se niti su uključene u stručno osposobljavanje. U 2023. godini, postotak mladih ljudi u EU koji pripadaju u NEET kategoriju iznosio je povijesno niskih 11,2% (Eurostat, 2024). Iako ovi podaci predstavljaju napredak, i dalje je potrebno uložiti značajne napore kako bi se dodatno smanjio broj mladih ljudi u ovoj rizičnoj skupini. Europska unija je tijekom godina razvila niz mjera za borbu protiv nezaposlenosti mladih. Među najznačajnijim inicijativama je Europska garancija za mlade, koja osigurava da svi mladi dobiju kvalitetnu ponudu za posao, nastavak obrazovanja, stručno osposobljavanje ili pripravništvo unutar četiri mjeseca od trenutka kada postanu nezaposleni ili napuste formalno obrazovanje. Osim toga, države članice provode nacionalne programe i inicijative kako bi poboljšale zapošljivost mladih, uključujući subvencije za zapošljavanje, programe stručne obuke i podršku poduzetništvu. Kada je riječ o Hrvatskoj, situacija s nezaposlenošću mladih također je izazovna. Prema podacima Državnog zavoda za statistiku (DZS), stopa nezaposlenosti mladih u Hrvatskoj iznosila je 20% u 2023. godini, što je znatno iznad prosjeka EU. Hrvatska provodi razne mjere kako bi smanjila ovu stopu, uključujući programe stručne obuke, potpore za samozapošljavanje i poticaje za zapošljavanje mladih kroz različite subvencije i olakšice.

Sve ove mjere imaju za cilj ne samo smanjenje stope nezaposlenosti mladih, već i dugoročno osiguranje njihove bolje integracije na tržište rada. Održiva rješenja zahtijevaju kontinuiranu suradnju na europskoj, nacionalnoj i lokalnoj razini kako bi se mladima pružile adekvatne prilike i podrška u njihovom profesionalnom razvoju.

3.1. Stopa nezaposlenosti u EU

U 2023. godini, stopa nezaposlenosti u Europskoj uniji pokazala je varijacije među različitim zemljama članicama. Prema Eurostatovim podacima, prosječna stopa nezaposlenosti u EU iznosila je 6,8% (Eurostat, 2024). Ova stopa predstavlja blagi porast u odnosu na prethodnu godinu, što je djelomično posljedica globalnih ekonomskih promjena i specifičnih unutarnjih čimbenika pojedinih zemalja.

Kada je riječ o nezaposlenosti mladih, situacija je izraženija. Mladi u dobi od 15 do 24 godine suočavaju se s višom stopom nezaposlenosti u usporedbi s općim prosjekom EU. Prema podacima s Eurostata, u prosincu 2023. godine, 2,863 milijuna mladih osoba (mlađih od 25 godina) bilo je nezaposleno u EU, od čega je 2,325 milijuna bilo u euro području. Stopa nezaposlenosti mladih u EU iznosila je 14,7%, dok je u euro području bila 14,4% u istom mjesecu, što je promjena u odnosu na 14,5% u oba područja prethodnog mjeseca. U usporedbi s listopadom 2023. godine, nezaposlenost mladih porasla je za 54 tisuće u EU i za 13 tisuća u euro području. U usporedbi s prosincem 2022. godine, nezaposlenost mladih uvećala se za 102 tisuće u EU i za 84 tisuće u euro području (Eurostat, 2024). Kretanje stope nezaposlenosti mladih u Europskoj uniji od 2008. do 2023. godine prikazan je na grafu ispod.

Grafikon 1 Kretanje stope nezaposlenosti mladih kroz godine

Izvor: Eurostat.

Razlike u stopama nezaposlenosti među državama članicama EU rezultat su kombinacije različitih ekonomskih, političkih, socijalnih i kulturnih faktora. Svaka država ima jedinstvene izazove i prednosti koje utječu na njezinu sposobnost da osigura zaposlenost za svoje građane, posebno za mlade. Države članice EU s najvišim stopama nezaposlenosti mladih (kako je prikazano u tablici ispod) većinom manje ovise o stabilnim sektorima kao što su industrije, a više o turizmu što dovodi do veće fluktuacije u broju nezaposlenih tijekom godine.

Tablica 1 Države članice EU s najvišim stopama nezaposlenosti mladih u 2023. godini

Država	Stopa nezaposlenosti
Španjolska	26,8%
Estonija	23,5%
Grčka	22,5%
Rumunjska	22,3%
Italija	22,0%
Švedska	21,1%
Portugal	20,3%
Hrvatska	20,0%
Slovačka	19,8%
Luksemburg	19,2%

Izvor: Izrada autora prema podaci Eurostata

S druge strane, države poput Njemačke, Češke i Nizozemske imaju najniže stope nezaposlenosti mladih u odnosu na prosjek EU kako je prikazano u tablici u nastavku. Te države članice EU imaju veću industrijsku raznolikost u odnosu na one s većom stopom nezaposlenosti.

Tablica 2 Države članice EU s najnižim stopama nezaposlenosti mladih u 2023. godini

Država	Stopa nezaposlenosti
Malta	9,0%
Latvia	9,0%
Nizozemska	8,7%
Litva	8,6%
Češka	8,5%
Njemačka	5,7%

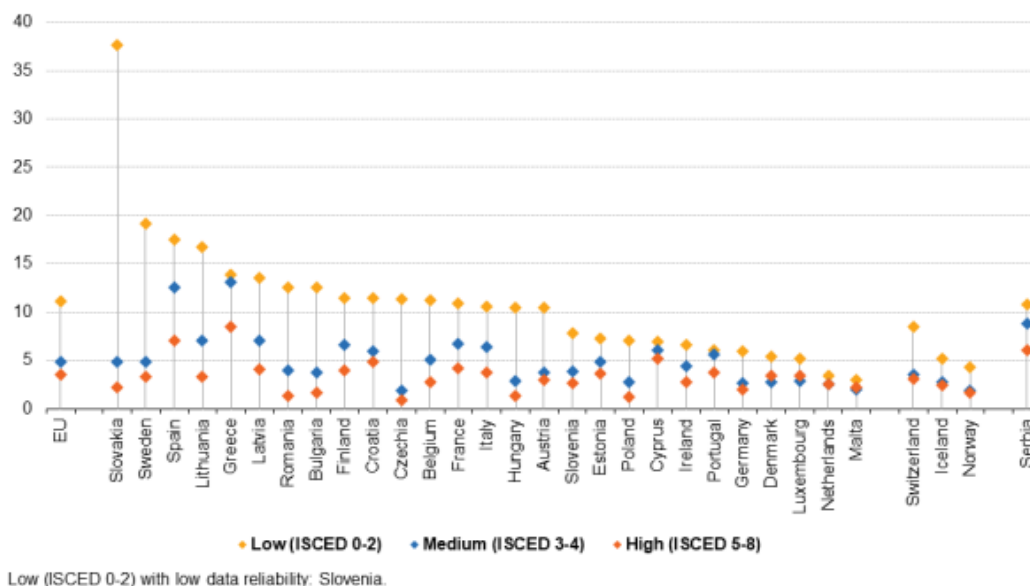
Izvor: Izrada autora prema podaci s Eurostata

Stopa nezaposlenosti značajno varira ovisno o razinama obrazovnog postignuća (slika 4). Graf prikazuje podatke grupirane u tri kategorije prema razini obrazovanja, prema

Međunarodnoj standardnoj klasifikaciji obrazovanja (ISCED). Kategorije su definirane na sljedeći način:

- Nisko (eng. *low*) (ISCED 0-2) obuhvaća razine obrazovanja od predškolskog odgoja (ISCED 0), preko osnovnog obrazovanja (ISCED 1), do niže srednje škole (ISCED 2).
- Srednje (eng. *medium*) obuhvaća više srednje obrazovanje (ISCED 3) i poslije srednjoškolsko obrazovanje koje nije tercijarno (ISCED 4).
- Visoko (eng. *high*) (ISCED 5-8) uključuje kratke tercijarne programe (ISCED 5), preddiplomski studij (ISCED 6), diplomski studij (ISCED 7) te doktorske studije ili ekvivalentnu tercijarnu razinu obrazovanja (ISCED 8).

Općenito, kako obrazovno postignuće raste, stopa nezaposlenosti pada. Ovo vrijedi u većini zemalja, osim u Danskoj, Luksemburgu i Malti, gdje ljudi s visokim stupnjem obrazovanja imaju više stope nezaposlenosti u usporedbi s onima sa srednjim stupnjem obrazovanja. Također, Nizozemska pokazuje jednake stope nezaposlenosti za ljude sa srednjim i visokim stupnjem obrazovanja. Iz toga proizlazi kako su najviše stope nezaposlenosti u EU zabilježene za one s niskim stupnjem obrazovanja, dosežući 37,7% u Slovačkoj, 19,2% u Švedskoj i 17,5% u Španjolskoj. Suprotno tome, najniže stope, ispod 1,5%, zabilježene su među radnom snagom s visokim stupnjem obrazovanja, i to u Rumunjskoj, Mađarskoj, Poljskoj i Češkoj kako je prikazano na grafu u nastavku.

Slika 3 Stopa nezaposlenosti prema stupnju obrazovanja za 2022. godinu

Izvor: Eurostat.

3.1.1. NEET kategorija

Akronim NEETs odnosi se na one mlade ljude koji nisu zaposleni, ne obrazuju se niti sudjeluju u obuci, i koji – bez obzira na njihov obrazovni nivo – nisu uključeni ni u rad ni u obrazovanje. Zbog tog isključenja, bez obzira na druge razlike među njima, sve osobe koje pripadaju NEET kategoriji dijele zajednički status ne akumuliranja ljudskog kapitala kroz formalne kanale, te stoga imaju veći rizik od loših ishoda zaposlenja u budućnosti i socijalne isključenosti. Stopa nezaposlenosti, koja se izražava kao postotak omjera između broja nezaposlenih i ukupno raspoložive radne snage, najčešće je korištena zbog svoje jednostavnosti. Prema autoru Birsa, iako mjeri uspješnost gospodarske politike, socijalne teškoće i razlike u društvu te stanje gospodarstva, njezin glavni nedostatak je što ne pruža informacije o trajanju nezaposlenosti, a ograničena je samim konceptom radne snage (2002). Prema Međunarodnoj organizaciji rada, NEET se odnosi na dobnu skupinu od 15 do 24 godine (ili 15 do 29 godina u nekim europskim zemljama, uključujući Hrvatsku) koja je završila školovanje, ali nije zaposlena niti pohađa bilo kakvu obuku. Hrvatski zavod za zapošljavanje razlikuje dvije podskupine unutar NEET sustava: one koji su prijavljeni na Zavod, te one koji nisu u obrazovanju, nisu zaposleni i nisu evidentirani u Zavodu. NEET kategorija postaje sve češći pokazatelj društvenog položaja mladih jer ukazuje na broj mladih koji se nalaze "izvan sustava".

Pojam NEET prvi put je korišten u Velikoj Britaniji sredinom 1990-ih. Pitanje mladih ljudi koji nisu zaposleni, ne obrazuju se niti sudjeluju u obuci pojavilo se kao rezultat promjena u režimu beneficija u Velikoj Britaniji za one u dobi od 16 i 17 godina 1988. godine (Zakon o socijalnoj sigurnosti iz 1986.), koji je povukao pravo na prihodovnu podršku/zamjensku beneficiju u zamjenu za „jamstvo za obuku mladih“. Kao rezultat toga, istraživači i vladini službenici razvili su nove načine za procjenu prevalencije i ranjivosti na tržištu rada među mladima. Pojam NEET ubrzo je službeno uveden na političkoj razini u Velikoj Britaniji 1999. godine objavljivanjem vladinog izvješća "Bridging the gap" (SEU, 1999). Pojam je brzo stekao pažnju izvan Velike Britanije jer su početkom prošlog desetljeća

ekvivalentne definicije usvojene u gotovo svim državama članicama EU, a kasnije će te definicije postati standardizirane.

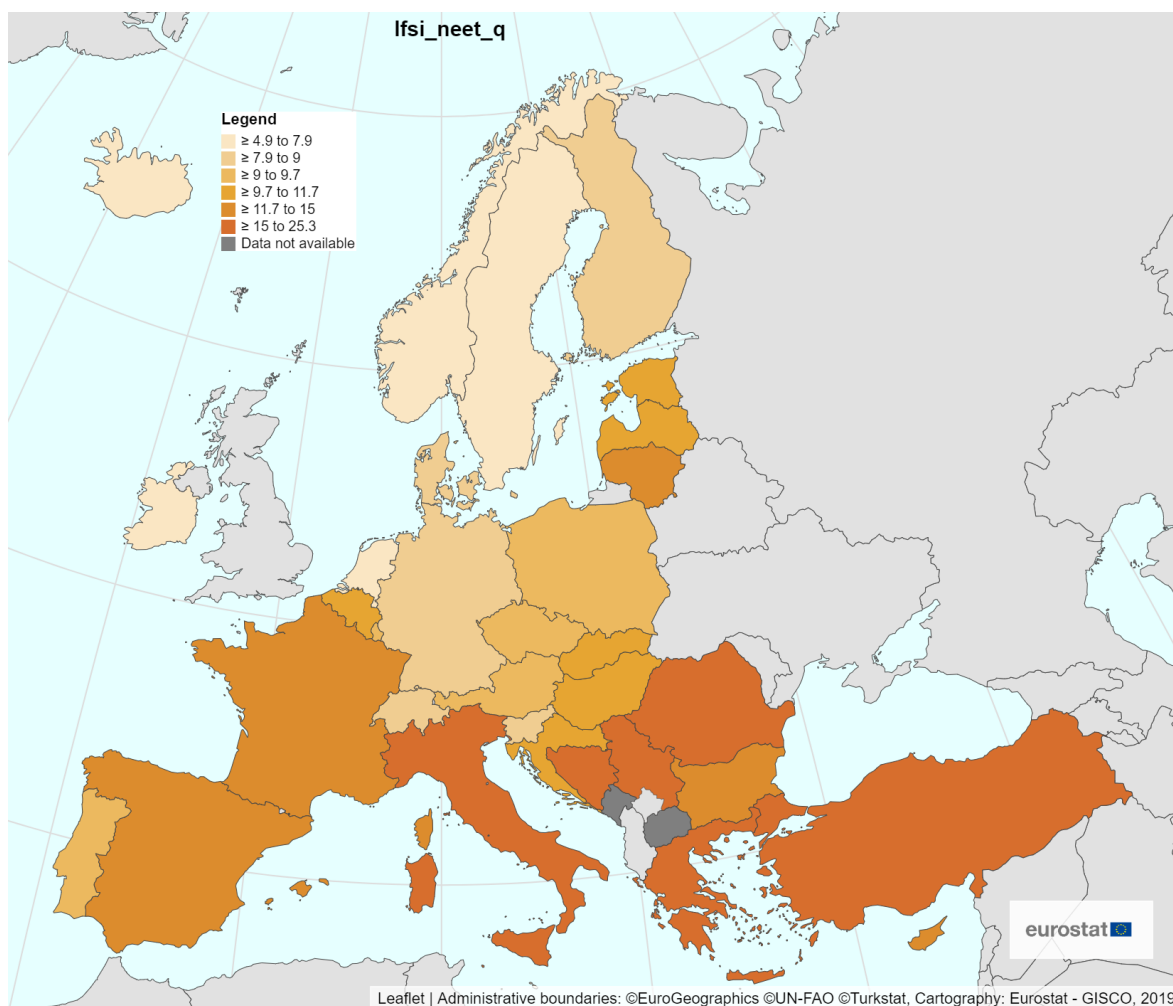
U okviru strategije Europe 2020, formulirane tijekom ekonomske krize koja je počela nerazmjerno teško pogađati mlade ljude, postalo je potrebno imati dodatni pokazatelj za praćenje situacije mladih i za provođenje usporedbe među zemljama. Godine 2010., Odbor za zapošljavanje Europske komisije (EMCO) – glavno savjetodavno tijelo za ministre zapošljavanja i socijalnih pitanja u Vijeću za zapošljavanje i socijalna pitanja (EPSCO) – i njegova Radna skupina za pokazatelje dogovorili su se o definiciji i metodologiji za standardizirani pokazatelj koji mjeri veličinu populacije NEET među državama članicama. Konačno je dogovoreno definirati NEET kao mlade ljude koji nisu "zaposleni niti uključeni u obrazovanje ili stručno osposobljavanje" (Europska komisija, 2011b). NEET pokazatelj se svake godine izračunava koristeći europske podatke o istraživanju radne snage prema sljedećoj jednadžbi:

$$\text{NEET \%} = \frac{\text{Broj mladih ljudi koji ne rade, ne obrazuju se i ne sudjeluju u obuci}}{\text{Ukupan broj mladih ljudi}}$$

Operativno, NEET pokazatelj mjeri udio mladih ljudi koji nisu zaposleni, nisu uključeni u obrazovanje ili obuku u ukupnoj populaciji mladih. To je definicija koja mjeri udio mladih ljudi koji su trenutno izvan tržišta rada i obrazovnog sustava, te se izračunava kao godišnji prosjek kvartalnih podataka iz Europskog istraživanja radne snage.

Konkretno, svi mladi ljudi koji nisu radili tijekom referentnog tjedna istraživanja i nisu bili upisani ni u formalno ni u neformalno obrazovanje tijekom četiri referentna tjedna istraživanja klasificirani su kao NEET. Pod oznakom NEET obuhvaćene su različite skupine mladih ljudi, uključujući one koji su konvencionalno nezaposleni kao i druge ranjive podskupine poput mladih osoba s invaliditetom i mladih skrbnika. Iako su osobe u NEET kategoriji sklonije akumuliranju više nedostataka u obrazovanju i obiteljskom okruženju (Eurofound, 2012), u NEET kategoriju mogu pripasti i drugi mladi ljudi koji jednostavno uzimaju pauzu ili se konstruktivno angažiraju u drugim aktivnostima. Ono što im je zajedničko jest činjenica da ne akumuliraju ljudski kapital kroz formalne kanale.

Prema podacima dostupnim na Eurostat-u, u 2023. godini, stopa NEET mladih u dobi od 15 do 29 godina u EU iznosila je 12,9% među onima s niskom razinom obrazovanja, u usporedbi s 11,6% među onima s srednjom razinom obrazovanja i 7,8 % među onima s visokom razinom obrazovanja. Stope NEET-a u državama članicama EU za osobe u dobi od 15 do 29 godina s niskom razinom obrazovanja kretale su se od 5,8% u Švedskoj do 31,5% u Rumunjskoj u 2023. godini. Pogled na ove brojke pokazuje da je 10 zemalja imalo više stope NEET-a od prosjeka za EU, a to su bile: Austrija (13,3 %), Francuska i Litva (obje 13,9%), Cipar (14,0%), Mađarska (14,4%), Italija (14,9%), Španjolska (16,5%), Malta (18,2%), Bugarska (18,6%) i Rumunjska (31,5%). Među mladima u dobi od 15 do 29 godina sa srednjom razinom obrazovanja, stope NEET-a kretale su se od 4,3% u Nizozemskoj do maksimalnih 19,0 % u Grčkoj. Za ovu razinu obrazovanja, tri su zemlje zabilježile stopu NEET-a od 17% ili više (Litva, Italija i Grčka), dok je jedina zemlja s udjelom manjim od 5% bila Nizozemska. Što se tiče mladih u dobi od 15 do 29 godina s visokim obrazovanjem, njihove stope NEET-a općenito su bile znatno niže u usporedbi s drugim razinama obrazovanja. Najniži udio bio je 3,5% u Švedskoj, dok je najviša vrijednost iznosila 20,2% u Grčkoj kako je prikazano na slici u nastavku.

Slika 4 Mladi ljudi koji nisu ni zaposleni ni u obrazovanju i obuci (NEET) u 2023. godini

Izvor: Eurostat.

3.1.2. Mjere za borbu protiv nezaposlenosti mladih

U Europskoj uniji provode se brojne mjere s ciljem smanjenja nezaposlenosti mladih i poticanja njihovog uključivanja u tržište rada. Mjere opisane u nastavku predstavljaju integrirani pristup koji kombinira financijske potpore, obrazovne inicijative i razmjene najboljih praksi kako bi se osigurala održiva zapošljivost i integracija mladih u društvo.

- **Youth Guarantee (Jamstvo za mlade)**⁶: Ova inicijativa, pokrenuta 2013. godine, predstavlja ključnu politiku EU usmjerenu na osiguravanje brzog pristupa zaposlenju, obrazovanju, pripravništvu ili stručnom osposobljavanju svim mladim osobama do 25 godina koje su nezaposlene ili izvan obrazovnog sustava. Cilj je osigurati da se svaki mladi čovjek aktivno uključi u društvo i tržište rada unutar četiri mjeseca od završetka formalnog obrazovanja ili gubitka zaposlenja.
- **EU fondovi za zapošljavanje mladih**: Europska unija dodjeljuje značajna financijska sredstva kroz različite programe poput Europskog socijalnog fonda (ESF) i Inicijative za zapošljavanje mladih. Ovi fondovi podržavaju nacionalne projekte koji promiču obrazovanje, obuku i zapošljavanje mladih, posebno u regijama s visokom stopom nezaposlenosti (Europska komisija, 2021).
- **Erasmus+ Program**⁷: Jedan od naj prepoznatljivih programa EU, Erasmus+ potiče mobilnost, obrazovanje i stjecanje vještina među mladima kroz razmjene studenata, stručnog osposobljavanja i volontiranja diljem Europe i šire. Sudjelovanje u Erasmus+ programu jača osobne, jezične i profesionalne kompetencije mladih te im olakšava ulazak na tržište rada.
- **Podrška poduzetništvu mladih**: EU aktivno potiče razvoj poduzetničkog duha među mladima kroz financijske poticaje, mentorske programe i obuku iz područja poslovnog upravljanja. Ovi programi podržavaju mlade poduzetnike u pokretanju novih inovativnih poslova, što doprinosi stvaranju radnih mjesta i ekonomskom rastu u zajednici (Europska komisija, 2021).
- **Suradnja i razmjena najboljih praksi**: Europska unija aktivno potiče suradnju među državama članicama radi razmjene najboljih praksi u području zapošljavanja mladih. Kroz mehanizme poput Peer Learning Activities (PLA), zemlje mogu dijeliti iskustva i uspješne strategije te prilagoditi politike svojim specifičnim socio-ekonomskim uvjetima (Europska komisija, 2021).
- **Ostale inicijative i programi**: Uz navedene mjere, EU kontinuirano razvija nove inicijative i programe usmjerene na rješavanje specifičnih problema mladih poput

⁶ European Commission (2021). *Youth Guarantee*, 1.

⁷ European Union (2021). *Erasmus+ Programme*, 5.

digitalne inkluzije, borbe protiv diskriminacije na tržištu rada te poticanja održivog razvoja zajednica.

Uz navedene programe, Europska komisija dodatno potiče države članice da pojačaju ulaganja u zapošljavanje mladih. Značajna sredstva dostupna su kroz dugoročni proračun EU-a i Inicijativu za oporavak NextGenerationEU. Cilj je podržati zapošljavanje mladih s najmanje 22 milijarde eura u razdoblju od 2021. do 2027. godine. Europski socijalni fond Plus (ESF+), s ukupnim proračunom od 142 milijarde eura za razdoblje od 2021. do 2027. godine, ključni je financijski resurs EU-a za podršku provedbi Jamstva za mlade te financiranje projekata i reformi koje podržavaju integraciju mladih na tržište rada. Sve države članice morale su uložiti odgovarajući iznos svojih resursa iz ESF+ u ciljne akcije i strukturne reforme koje podupiru ulazak mladih na tržište rada. Države članice s stopom NEET-a (mladi od 15 do 29 godina) iznad prosjeka EU-a morale su posvetiti barem 12,5% svojih alokacija iz ESF+ mjerama za zapošljavanje mladih, obrazovanje i obuku. Procjenjuje se da će dodatnih 6,1 milijardi eura biti uloženo u zapošljavanje mladih u devet država članica putem programa Reakcija-EU za oporavak i koheziju teritorija Europe (REACT-EU). Osim toga, procjenjuje se da će Fond za pravednu tranziciju podržati zapošljavanje mladih u EU s dodatnih 150 milijuna eura u razdoblju od 2021. do 2027 (Europska komisija, 2020).

3.2. Nezaposlenost mladih u Hrvatskoj

U Republici Hrvatskoj, kao i u mnogim drugim zemljama, nezaposlenost je važan socio-ekonomski pokazatelj koji se pažljivo prati i analizira radi razumijevanja stanja na tržištu rada. Prema posljednjim dostupnim podacima na stranicama Državnog zavoda za statistiku (DZS), stopa nezaposlenosti u Hrvatskoj u 2023. godini iznosila je oko 6,9%. Navedena stopa varira tijekom godine i može biti podložna sezonskim fluktuacijama, ali općenito je slična prosječnoj stopi nezaposlenosti u Europskoj uniji. Ukupan broj nezaposlenih u Republici Hrvatskoj na dan 31.05.2024. godine iznosi 88.327 osoba.

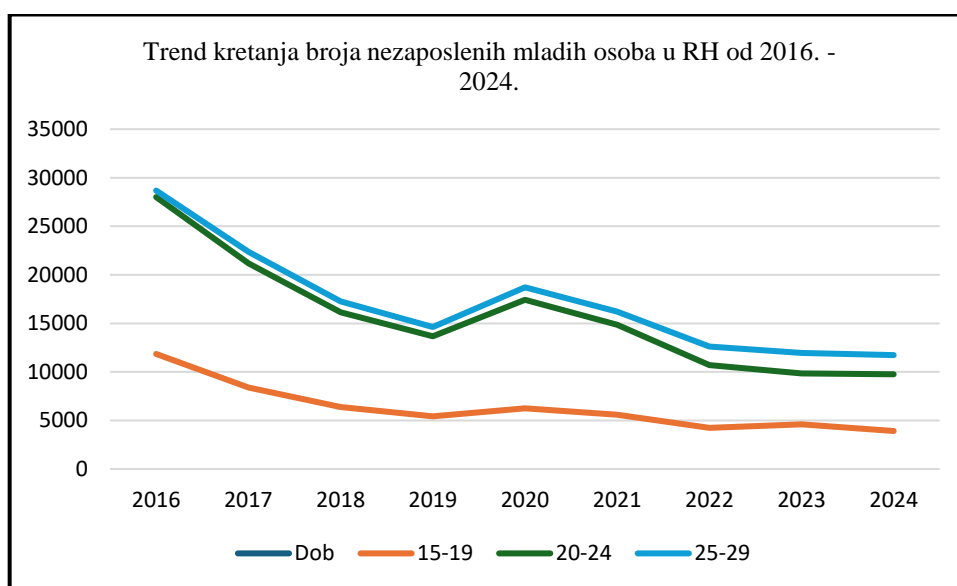
S druge strane, stopa nezaposlenosti mladih u Hrvatskoj bilježi značajne fluktuacije i često premašuje stopu nezaposlenosti opće populacije. U 2023. godini, stopa nezaposlenosti mladih u Hrvatskoj iznosila je oko 20%, što je znatno iznad prosjeka EU. U tablici u nastavku prikazan je broj nezaposlenih mladih osoba prema dobi. Iz tablice je vidljivo kako broj nezaposlenih mladih osoba u Republici Hrvatskoj kontinuirano pada do 2020. Godine kada blago raste. U 2020. godini bila je pandemija izazvana virusom COVID-19, te se zbog smanjenja aktivnosti svih gospodarstava u svijetu posljedično povećao broj nezaposlenih. U 2021. godini, kada se situacija s pandemijom smirila, broj nezaposlenih mladih osoba je ponovno započeo padati sve do 25.400 ukupno mladih nezaposlenih osoba od 15 – 29 godina u 2024. godini.

Tablica 3 Prikaz broja nezaposlenih mladih osoba u RH prema dobi od 2016. - 2024. godine

Godina	2016	2017	2018	2019	2020	2021	2022	2023	2024
Dob									
15-19	11.849	8.401	6.370	5.412	6.238	5.577	4.239	4.585	3.915
20-24	28.009	21.173	16.131	13.682	17.437	14.868	10.715	9.829	9.755
25-29	28.683	22.384	17.254	14.611	18.698	16.197	12.617	11.941	11.730
Ukupno	68.541	51.959	39.756	33.705	42.373	36.642	27.570	26.355	25.400

Izvor: Izrada autora prema podacima s Državnog zavoda za statistiku.

Jasniji prikaz podataka iz tablice prikazan je na grafu trenda kretanja nezaposlenih mladih osoba u RH od 2016. – 2024. godine u nastavku.

Grafikon 2 Trend kretanja broja nezaposlenih mladih osoba u RH od 2016. - 2024. godine

Izvor: Izrada autora prema podacima s Državnog zavoda za statistiku

Obzirom da se ovdje radi o nezaposlenim mladim osobama koje u trenutku anketiranja nisu bile zaposlene, u obrazovanju, ni na obuci, nužno je pogledati podatke o duljini trajanja nezaposlenosti u istom promatranom periodu od 2016. – 2024. godine.

Tablica 4 Prikaz broja nezaposlenih mladih osoba u RH prema dobi i trajanju nezaposlenja u periodu od 2016. - 2024. godine

Trajanje nezaposlenosti	Dob									Ukupno
	0 - 3 mj.	3 - 6 mj.	6 - 9 mj.	9 - 12 mj.	1 - 2 g.	2 - 3 g.	3 - 5 g.	5 - 8 g.	8 g. i više	
15-19	743	479	647	611	238	34	16	-	-	2.768
20-24	2.440	1.416	1.539	563	968	318	247	78	7	7.576
25-29	3.115	1.918	1.663	637	1.064	375	289	238	125	9.424
Ukupno	6.298	3.813	3.849	1.811	2.270	727	552	316	132	19.768

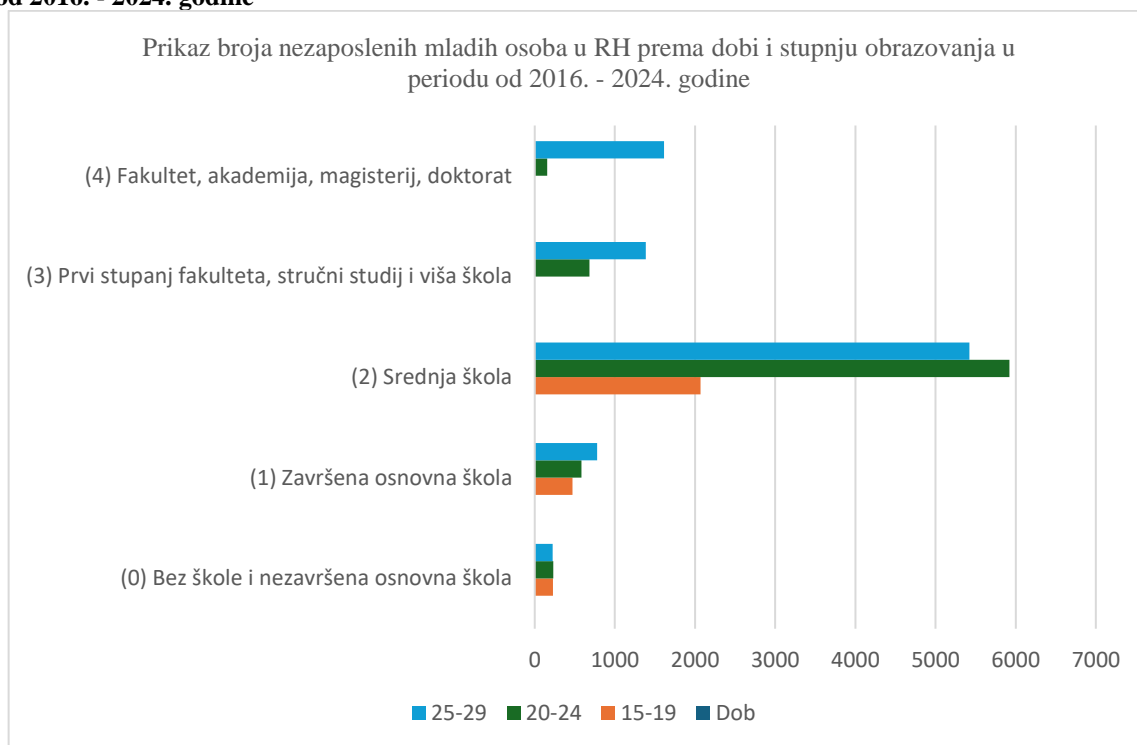
Izvor: Izrada autora prema podacima s Državnog zavoda za statistiku

Kako je vidljivo u tablici iznad, najveći broj nezaposlenih mladih osoba je nezaposleno od 0 – 3 mjeseca ili 32% od ukupnog broja nezaposlenih mladih osoba za promatrani period. Iza toga slijedi trajanje nezaposlenosti od 3 – 6 mjeseci, a u tu skupinu spada 19% nezaposlenih mladih osoba od ukupnog broja nezaposlenih prema tablici. Najveći postotak u trajanju nezaposlenosti od 0 – 8 godina i više pripada osobama od 25 –

29 godina što se može povezati s kvalitetom obrazovnog sustava u RH i trenutnom ponudom poslova na tržištu.

Što se tiče razine obrazovanja, prema podacima Državnog zavoda za statistiku, u periodu od 2016. – 2024. godine, 68% mladih nezaposlenih osoba u RH imalo je završeno srednjoškolsko obrazovanje, dok je najmanja nezaposlenost osoba bez škole od 3% od ukupnog broja nezaposlenih mladih osoba. Osobe sa završenim fakultetom, akademijom, magisterijem i/ili doktoratom su najčešće osobe u dobi od 25 – 29 godina i čine 48% od ukupnog broja nezaposlenih mladih osoba u RH kako je vidljivo na grafu ispod.

Tablica 5 Prikaz broja nezaposlenih mladih osoba u RH prema dobi i stupnju obrazovanja u periodu od 2016. - 2024. godine

Izvor: Izrada autora prema podacima s Državnog zavoda za statistiku

3.2.1. Politika zapošljavanja mladih (aktivna, pasivna, potpore)

Zapošljavanje mladih jedan je od ključnih izazova s kojima se suočavaju mnoge zemlje, uključujući i Hrvatsku. Kako bi se učinkovito borilo protiv nezaposlenosti mladih, koriste se različite mjere aktivne i pasivne politike zapošljavanja, te potpora (HZZ, 2024.). Potpore za

zapošljavanje mladih dio su aktivne politike zapošljavanja i uključuju niz financijskih i nefinancijskih mjera ili potpora. U financijske potpore možemo svrstati subvencije za plaće kao pomoć poslodavcima, te bespovratne financijske potpore za pokretanje vlastitog posla. S druge strane, u nefinancijske potpore pripadaju mentorstvo, savjetovanje za mlade i nezaposlene, te razni obrazovni programi u obliku vaučera za pohađanje tečajeva i radionica s ciljem poboljšanja i unaprijeđena radnih vještima.

U Republici Hrvatskoj, mjere aktivne politike zapošljavanja mladih usmjerene su na poticanje zapošljavanja, smanjenje nezaposlenosti i povećanje konkurentnosti mladih na tržištu rada. Te mjere obuhvaćaju različite programe i inicijative koje provode Ministarstvo rada, mirovinskog sustava, obitelji i socijalne politike, Hrvatski zavod za zapošljavanje (HZZ) i druge relevantne institucije. Prema Zakonu o tržištu rada, mjere aktivne politike zapošljavanja obuhvaćaju programe poticanja zapošljavanja mladih nezaposlenih osoba za stjecanje radnog iskustva, programe koji obuhvaćaju osposobljavanje, usavršavanje, te specijalističko usavršavanje radi sprečavanja gubitka radnog mjesta u uvjetima uvođenja novih proizvodnih programa, podizanja zapošljivosti zapošljavanje nezaposlenih osoba u javnim radovima koji se odnose na programe humanitarnih, edukativnih, ekoloških, socijalnih i drugih djelatnosti, te programe stručnog osposobljavanja za rad bez zasnivanja radnog odnosa (NN 118/18, 32/20, 18/22, 156/23, čl. 35, st. 1 – 9).

Cilj aktivne politike zapošljavanja je kroz aktive programe pružiti financijsku ili drugu pomoć mladim ljudima, poslodavcima i institucijama koje mogu doprinijeti njihovu obrazovanju i promicanju radnih vještina i znanja. U nastavku su navedene i pojašnjenje neke od ključnih mjera koje su dostupne na web stranicama HZZ-a za 2024. godinu, a koje uključuju poticanje zapošljavanja, samozapošljavanje, edukaciju i poticanje mobilnosti.

Poticanje Zapošljavanja

- **Potpore za zapošljavanje:** Financijska potpora poslodavcima koji zapošljavaju mlade osobe, s ciljem smanjenja troškova zapošljavanja i poticanja stvaranja novih radnih mjesta. Ove potpore uključuju subvencije za plaće i doprinose. Visina subvencije ovisi o stupnju obrazovanja osobe koja se zapošljava.

- **Programi pripravnštva i stručnog osposobljavanja:** Programi potpore za pripravnštvo podijeljeni su u sljedeće kategorije: potpore za pripravnštvo, potpore za pripravnštvo – zeleno/digitalno i potpore za pripravnštvo u javnim službama. Cilj mjere je poticanjem zapošljavanja osposobiti mlade osobe za samostalan rad. Potpora se pripravnštvo uključuje subvencioniranje bruto I iznosa plaće u roku do 24 mjeseca. Programi stručnog osposobljavanja uključuju sufinanciranje troška usavršavanja mladim, zaposlenim osobama koji žele steći dodatne vještine kako bi postigle veću produktivnost na radnom mjestu.

Samozapošljavanje

- **Potpore za samozapošljavanje:** Financijska pomoć mladima koji žele pokrenuti vlastiti posao koja uključuje bespovratne financijske potpore do maksimalnih 15.000,00 EUR. Kod potpora za samozapošljavanje za digitalna/zelena zanimanja, bespovratne potpore iznose do 20.000,00 EUR.

Edukacija

- **Cjeloživotno učenje:** Obrazovanje podrazumijeva programe institucija/škola za obrazovanje nezaposlenih i ostalih tražitelja posla kroz subvencije koje dobiju od HZZ-a. Ova kategorija također uključuje programe osposobljavanja, prekvalifikacije, usavršavanja, stjecanja srednjoškolske kvalifikacije, učenje stranih jezika i drugo.

Poticaji za Mobilnost

- **Podrška mobilnosti:** Financijska pomoć za mlade koji se odluče preseliti unutar zemlje u gospodarski manje razvijena područja poput Slavonije, Like i otoka, te za one koji se žele vratiti iz inozemstva u RH.

Pasivne politike zapošljavanja fokusiraju se na pružanje financijske potpore nezaposlenim osobama kako bi se ublažile negativne posljedice nezaposlenosti. Ove mjere uključuju:

Naknade za Nezaposlene

- **Naknada za nezaposlenost:** Financijska pomoć koja se isplaćuje nezaposlenim osobama kako bi se osigurala osnovna egzistencija dok traže novi posao. Visina i trajanje naknade ovise o prethodnim radnim iskustvima i drugim faktorima.

Socijalna Pomoć

- **Socijalne naknade:** Pomoć za nezaposlene osobe koje ne ispunjavaju uvjete za naknadu za nezaposlenost, uključujući pomoć za stanovanje, prehranu i druge osnovne potrebe.

Osim prethodno navedenih mjera koje su usmjerene prema fizičkim osobama koje se nezaposlene, Republika Hrvatska također nudi pravo na oslobođenje od plaćanja doprinosa na plaću, odnosno zdravstvenog osiguranja za mlade osobe čime daje potpore poslodavcima. Prema Vladi RH, „Mladom osobom smatra se fizička osoba koju poslodavac po osnovi ugovora o radu sklopljenim na neodređeno vrijeme prijavljuje na obvezno mirovinsko osiguranje i obvezno zdravstveno osiguranje te do dana početka osiguranja ima manje od 30 godina života, a do dana sklapanja ugovora o radu nije imala prethodno sklopljen ugovor o radu na neodređeno vrijeme s istim poslodavcem.“⁸. Posljedično, nakon zaposlenja, a uplatom poreza i doprinosa od plaće, mlada osoba do 30 godina ostvaruje pravo na povrat određenog dijela plaćenog poreza na dohodak. Pravo na povrat dijela plaćenog poreza na dohodak podijeljen je u dvije kategorije. Jedna kategorija predstavlja „Umanjenje godišnjeg poreza na dohodak fizičkim osobama do 25 godina života“⁹ i predstavlja pravo na umanjenje za 100% razmjernog dijela porezne obveze za plaću u jednoj poreznoj godini. Drugim riječima, osobe mlađe od 25 godina koje ostvaruju pravo na povrat 100% razmjernog dijela plaćenog poreza na dohodak, zapravo ostvaruju pravo na ukupan povrat plaćenog poreza na dohodak obračunat za tu poreznu godinu. Druga kategorija predstavlja „Umanjenje godišnjeg poreza na dohodak fizičkim osobama od 26 do 30 godina života“¹⁰ gdje fizička

⁸ Vlada Republike Hrvatske, „Pravo na Oslobođenje od plaćanja doprinosa na osnovicu za mladu osobu.“, 1.

⁹ Porezna uprava, „UMANJENJA GODIŠNJEG POREZA NA DOHODAK OSOBAMA DO 30 GODINA ŽIVOTA.“, 1.

¹⁰ Ibid.

osoba ima pravo na umanjenje za 50% razmjernog dijela porezne obveze od ukupno plaćenog poreza na dohodak za jednu poreznu godinu. Država osobama koje pripadaju ovoj kategoriji, omogućava povrat od 50% ukupno plaćenog poreza na dohodak. Takvim mjerama potiču se mlade osobe na zapošljavanje, odnosno poslodavci da ponude poslove mladim osobama kako bi ostvarili financijsku olakšicu za radnika.

Mjere aktivne i pasivne politike zapošljavanja mladih ključne su za smanjenje nezaposlenosti i povećanje zapošljivosti mladih. Aktivne mjere, kao što su subvencije za zapošljavanje, potpore za samozapošljavanje i programi obrazovanja, osposobljavaju mlade za tržište rada. Pasivne mjere, poput naknada za nezaposlenost, pružaju financijsku sigurnost dok mladi traže zaposlenje. Kroz kombinaciju ovih mjera, Hrvatska nastoji stvoriti povoljnije uvjete za zapošljavanje mladih i osigurati održivi ekonomski rast.

4. Empirijsko istraživanje o nezaposlenosti mladih u Hrvatskoj

Nezaposlenost mladih predstavlja jedno od najvažnijih društveno-ekonomskih pitanja s kojima se suočava Hrvatska. Prema podacima Državnog zavoda za statistiku i Eurostat-a, stopa nezaposlenosti mladih u Hrvatskoj značajno je viša od prosjeka Europske unije, što ukazuje na kompleksnu situaciju na tržištu rada za mlade ljude. Ovaj problem ima dugoročne posljedice, ne samo za individualne karijere mladih osoba, već i za širu ekonomsku stabilnost i društvenu koheziju zemlje.

Kroz ovo empirijsko istraživanje provesti će se anketiranje mladih nezaposlenih osoba u Hrvatskoj kako bi se odredili glavni faktori koji utječu na nezaposlenost, zatim će se analizirati percepcija mladih o tržištu rada, prilikama dostupnima na tržištu rada i dostupnim programima potpore za nezaposlene mlade osobe. Nakon analize, dobiveni podaci će se usporediti s podacima o nezaposlenim mladim osoba u drugim članicama EU kako bi se adresirale razlike prema kojima će se izraditi prijedlog mjera i politika za smanjenje nezaposlenosti mladih u RH. Empirijsko istraživanje za cilj ima dokazati hipotezu koja je kako slijedi:

Hipoteza: Stopa nezaposlenosti mladih u Hrvatskoj značajno je viša u usporedbi s prosjekom zemalja Europske unije zbog specifičnih faktora kao što su nedostatak adekvatnih radnih mjesta, neusklađenost obrazovnog sustava s potrebama tržišta rada i manjak efektivnih programa za poticanje zapošljavanja mladih.

Cilj ovog istraživanja je pružiti detaljan uvid u problem nezaposlenosti mladih u Hrvatskoj kroz nekoliko ključnih aspekata:

1. **Identifikacija glavnih faktora nezaposlenosti mladih:** Ispitati koje prepreke najviše utječu na zapošljivost mladih osoba u Hrvatskoj.
2. **Percepcija mladih o tržištu rada:** Analizirati kako mladi ljudi percipiraju dostupne radne prilike, kvalitetu poslova, te sigurnost zaposlenja.
3. **Usporedba s EU:** Usporediti stopu nezaposlenosti mladih u Hrvatskoj s prosječnim stopama nezaposlenosti mladih u EU, kako bi se identificirale specifične razlike i sličnosti.

- 4. Prijedlog mjera za poboljšanje:** Na temelju prikupljenih podataka i analiza, predložiti konkretne mjere i politike koje bi mogle smanjiti stopu nezaposlenosti mladih u Hrvatskoj.

Metodologija istraživanja

Metodologija istraživanja temelji se na kombinaciji kvantitativnih i kvalitativnih pristupa, što omogućava sveobuhvatan pregled problema nezaposlenosti mladih u Hrvatskoj. Za prikupljanje podataka potrebnih za analiziranje i istraživanje koristiti će se primarni podaci u obliku online ankete, dok će se sekundarni podaci kao što su postojeći podaci o nezaposlenim mladim osobama dostupni na stranicama Državnog zavoda za statistiku, Eurostata, Ministarstva rada i mirovinskog sustava, HZZ-a, te izvješće i studije relevantnih organizacija i institucija. Fokus istraživanja bit će na mladima u dobi od 15 do 29 godina. Gornja dobna granica je podignuta u odnosu na definiciju nezaposlene mlade osobe prema EU, s 24 na 29 godina, zbog situacije u RH po pitanju studiranja i ponude poslova.

Analiziranje podataka provesti će se na tri načina. Prvi način je deskriptivna statistika, odnosno prikaz osnovnih podataka o ispitanim osobama, uključujući dob, spol, obrazovanje, trenutni status zaposlenja i drugo. Drugi način će biti regresijska analiza u kojoj će se ispitivati odnosi između različitih faktora, kao na primjer odnos između obrazovanja ili radnog iskustva i nezaposlenosti mladih. Te će se, kao treći način, koristiti usporedna analiza u kojoj će se usporediti podaci dobiveni iz analize nezaposlenosti mladih u RH s podacima o nezaposlenosti mladih u drugim članicama EU.

Ograničenja istraživačke metode odnose se na broj ispitanika u online anketi, količinu postavljenih pitanja i ponuđenih odgovora na ta pitanja. Također, ograničenja može predstavljati i istinitost danih odgovora ispitanika. Obzirom na navedena ograničenja istraživačke metode, predstavljeni rezultat istraživanja koji se nalaze u nastavku, isključivo su indikativne naravi.

4.1. Podaci o provedenom istraživanju

Primarno istraživanje o nezaposlenosti mladih u RH provedeno je kroz online anketu. Anketa je poslana putem e-maila na 30 adresa, od kojih je stiglo 21 odgovor. Anketa je sadržavala

17 pitanja, a anketiranje se provodilo od 01. do 25. lipnja 2024. godine. Pitanja u anketi konstruirana su na način da su se na početku ankete nalazila pitanja o osnovnim podacima anketirane osobe kao što su dob, spol i obrazovanje. Nadalje, slijedila su pitanja o trenutnom statusu zaposlenja, vremena traženja posla i glavnim razlozima za trenutnu nezaposlenost anketirane osobe. Kako bi se dublje razumjeli glavni razlozi za trenutnu nezaposlenost, nužno je bilo dobiti odgovore o kvaliteti obrazovanja anketirane osobe i je li pohađala tečajeve, obuku ili programe usavršavanja. Nakon obrazovanja, slijedila su pitanja vezana za percepciju tržišta rada, sigurnosti radnih mjesta i lakoće pronalaska posla.

Stopa povrata iznosila je 70%, odnosno 21 pravilno ispunjen anketni upitnik. Raspored prema dobnim skupinama bio je sljedeći: u dobnj skupini od 15 – 19 godina sudjelovalo je 4 ispitanice osobe, odnosno 19,1% ukupnog broja anketiranih osoba. U dobnj skupini od 20 – 24 godine sudjelovalo je 10 ispitanika ili 47,6%, dok je u dobnj skupini od 25 – 29 godina sudjelovalo 7 ispitanika ili 33,3%. Grafički prikaz anketiranih osoba nalazi se u tablici u nastavku.

Tablica 6 Grafički prikaz raspodjele dobnih skupina u anketi

Dobna skupina	Broj ispitanika	Postotak
15 - 19	4	19,1%
20 - 24	10	47,6%
25 – 29	7	33,3%

Izvor: izrada autora

Podaci iz primarnog dijela istraživanja sumirani su u tablice i grafove kako bi se podaci mogli jasnije iščitati.

Nakon obrade primarnih podataka iz online ankete, bilo je potrebno obraditi sekundarne podatke. Dio sekundarnih podataka odnosi se na nezaposlene mlade osobe u RH, a takvi podaci su dostupni na Internet stranicama Državnog zavoda za statistiku, Hrvatskog zavoda za zapošljavanje i drugih relevantnih institucija. Drugi dio obrađenih sekundarnih podataka odnosi se na nezaposlene osobe u zemljama članicama EU. Takve podatke obrađuje Eurostat kao središnji statistički ured EU, a svi podaci dostupni su na njihovoj internet stranici. Obradeni sekundarni podaci služiti će za usporedbu rezultata online ankete s podacima o nezaposlenosti mladih u drugim zemljama EU.

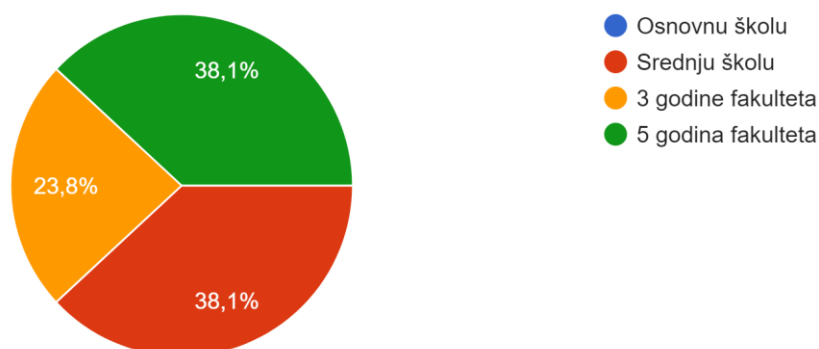
4.2. Rezultati istraživanja

Istraživanje je provedeno putem anonimne online ankete koja odmah sumira podatke, te pruža uvid grafički i tablični prikaz dobivenih odgovora. Rezultati istraživanja bili su kako slijedi u nastavku.

Od ukupno 21 anketirane osobe, 47,6% anketiranih pripada dobnoj skupini od 25 – 29 godina, dok iza njih slijede osobe od 20 – 24 godine (33,3%), te na kraju osobe od 15 – 19 godina s postotkom od 19,1%. Anketu je ispunilo 52,4% muških ispitanika, te 47,6% ženskih. Jednak broj anketiranih osoba završilo je srednju školu i 5 godina fakulteta, a to je 38,1%, dok je preostalih 23,8% završilo 3 godine fakulteta kako je prikazano u nastavku.

Koji stupanj obrazovanja ste završili?

21 odgovor

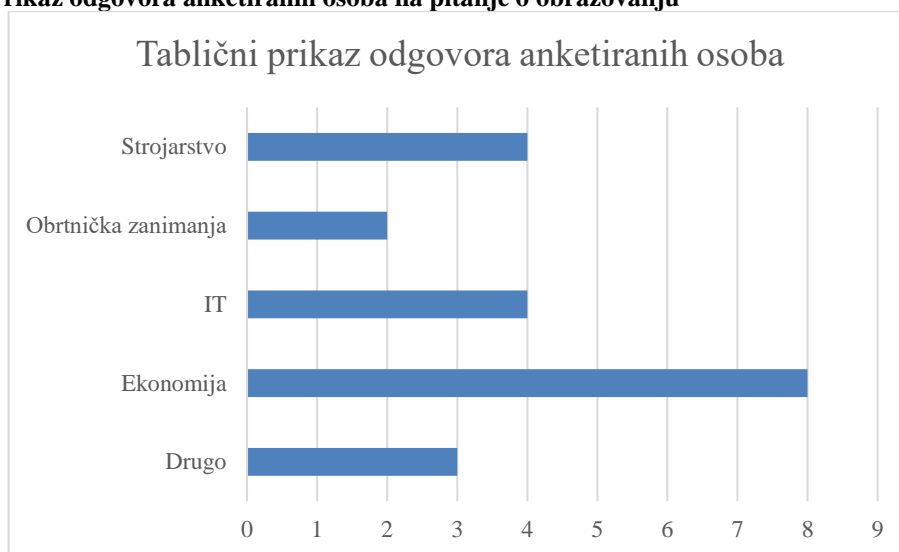

Slika 5 Prikaz stupnja obrazovanja anketiranih osoba

Izvor: izrada autora prema anketi iz priloga

Na pitanje vezano za obrazovanje, ekonomija je bila najčešći odgovor anketiranih osoba, čak njih 8 ili 38,1%, nakon čega slijede strojarstvo i IT sektor s po 19% odgovora ili ukupno 8 ispitanika, dok su na začelju druga i obrtnička zanimanja kako je prikazano u tablici u nastavku.

Tablica 7 Prikaz odgovora anketiranih osoba na pitanje o obrazovanju

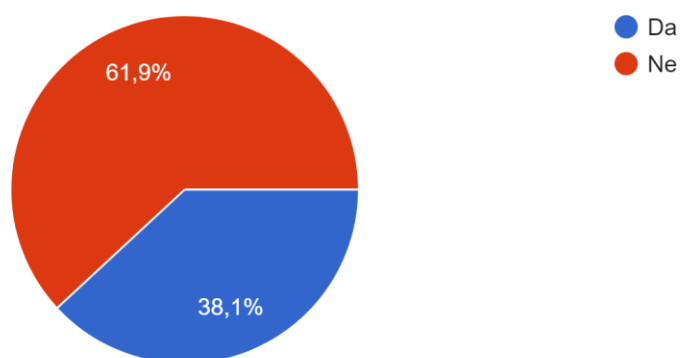

Izvor: izrada autora prema anketi iz priloga

Kada je riječ o statusu zaposlenja, 17 anketiranih osoba ili 81% nije bilo zaposleno u trenutku ispunjavanja ankete, dok njih 4 ili 19% se izjasnilo kao zaposleni. Aktivnost mladih koji su u statusu obrazovanja, treninga ili obuke je ispod 50%, točnije 38,1% (13 osoba), dok ostatak od 61,9% ne pohađa obrazovanje, trening ili obuku kao što je prikazano na slici u nastavku.

Jeste li trenutno u statusu obrazovanja, treninga ili obuke?

21 odgovor

Slika 6 Prikaz NEET statusa anketiranih osoba

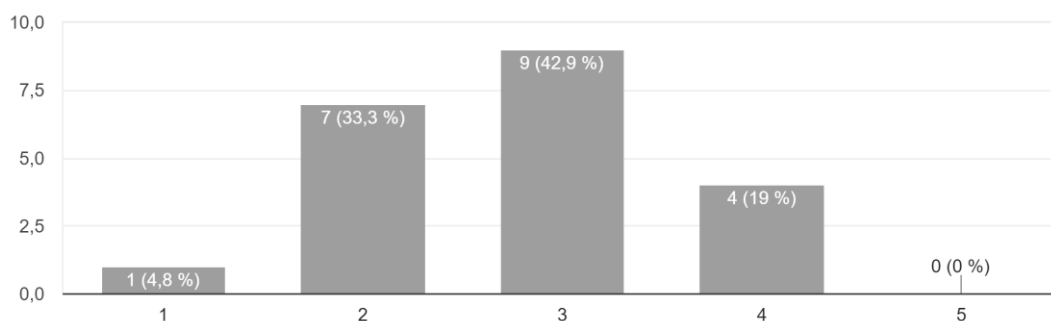
Izvor: izrada autora prema anketi iz priloga

Među nezaposlenima, trajanje traženja posla varira. Neki ispitanici traže posao kraće od šest mjeseci, dok drugi traže posao više od godinu dana. Većina ispitanika traži posao između šest mjeseci i jedne godine. Obzirom da je među anketiranim osobama bilo i osoba koje su zaposlene, neke od njih su se izjasnile da traže bolji posao već 8 mjeseci do godine dana i još nisu našli bolju priliku. Kao prepreke u traženju posla, ispitanici su naveli odgovore kao na primjer: „Nedostatak adekvatnih radnih mjesta.“, zatim „neadekvatno obrazovanje, nedostatak iskustva“ i druge. Dobiveni prethodni odgovori korespondiraju sa 61,9% negativnih odgovora ispitanika na pitanje „Smatrate li da Vam je obrazovanje koje ste stekli dovoljno za tržište rada?“, dok je samo 38,1% ili 8 osoba zadovoljno stečenim obrazovanjem prije ulaska na tržište rada. Na pitanje „Jeste li u srednjoj školi imali dostatnu praktičnu nastavu kao pripremu za tržište rada?“ 52,4% ispitanika odgovorilo je s “Ne”, dok je ostalih 47,6% ispitanika odgovorilo potvrdno. Odgovori ovdje variraju zbog raznolikosti završenih srednjih škola i općenito stupnja obrazovanja ispitanika.

Aktivnost nezaposlenih mladih ljudi očituje se u pitanju o sudjelovanju u obukama, tečajevima ili programima za usavršavanje nakon formalnog obrazovanja. Ovdje je 9 ili 42,9% ispitanika odgovorilo potvrdno od ukupnog broja ispitanika, a tečajevi koje su pohađali bili su: tečaj programiranja, digitalnog marketinga, kibernetičke sigurnosti, web dizajna, CAD dizajna, razvoja mobilnih aplikacija i slično, dok ostatak ispitanika nije sudjelovalo na sličnim programima. Kvaliteta dostupnih radnih mjesta za mlade, ispitanici ocjenjuju kako slijedi u tablici u nastavku:

Kako ocjenjujete kvalitetu dostupnih radnih mjesta za mlade?

21 odgovor

Slika 7 Prikaz podataka anketiranih osoba

Izvor: izrada autora prema anketi iz priloga

Prema slici iznad vidljivo je kako 42,9% ispitanika, odnosno 9 osoba, ocjenjuje kvalitetu dostupnih radnih mjesta za mlade s ocjenom 3 (dobar), 33,3% dalo je ocjenu 2 (dovoljan), 19% ocjenu 4 (vrlo dobar), te 4,8% ili 1 ispitanik dao je ocjenu 1 (nedovoljan). Pojašnjenja za takve ocjene, ispitanici su naveli u sljedećem pitanju, a odgovori su kako slijedi:

„Poslovi su često na određeno vrijeme.”,

„Većina poslodavaca nudi ugovore na određeno koji se „aneksiraju“ po par godina što je štetno stvara osjećaj nesigurnosti po isteku svakog ugovora.”,

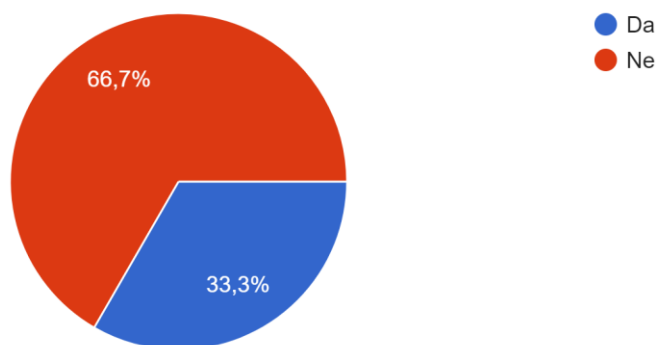
„Ako se redovno ne sudjeluje u obukama, i tečajevima radnik može vrlo lako biti zamijenjen s AI ili nekom drugom osobom s više iskustva “,

„Poslovi su često nisko plaćeni u odnosu na inozemstvo.“, te

„Smatram da je stabilnost radnog mjesta na vrlo dobroj razini. Zbog zaštita prava radnika, vrlo je teško osobi dati neopravdani otkaz.“.

Smatrate li da je lako pronaći posao u svojoj struci?

21 odgovor

Slika 8 Prikaz odgovora anketiranih osoba

Izvor: izrada autora prema anketi iz priloga

Kako je vidljivo na grafu na slici iznad, većina ispitanika, čak njih 66,7%, smatra kako nije jednostavno pronaći posao u svojoj struci, dok 33,3% ispitanika smatra da je lako pronaći posao u struci.

Neovisno o negativnim odgovorima po pitanju zadovoljstva s dostupnim radnim mjestima, obrazovanjem, tržišnim prilikama i drugo, 85,7% ispitanika ili 18 osoba planira ostati u RH,

dok su se samo 14,29% ili 3 ispitanika izjasnila da će pokušati pronaći bolji posao u inozemstvu. Glavni razlozi za ostanak u zemlji bili su obiteljski razlozi i/ili obiteljske obveze. Kao preporuke ili kao isticanje najvažnijih mjera za poboljšanje zapošljivosti mladih, anketirani ispitanici naveli su sljedeće:

„Smatram da su potrebne mjere usmjerene na promociju strukovnih škola, a ne samo institucija za visoko obrazovanje kao što su fakulteti“

„Više praksi i obuka tijekom školovanja.“,

„Bolja povezanost obrazovnih institucija i poslodavaca.“,

„Podizanje minimalne plaće i veća kontrola poslodavaca u vezi s ugovorima na određeno.“,

„Poboljšanje obrazovnog sustava i više prakse tijekom školovanja.“.

Iz njihovih odgovora, može se zaključiti kako je najveći naglasak na poboljšanju obrazovnog sustava i povećanju broja praktične nastave kao preduvjeta za konkuriranje mladih na tržištu rada. Za smanjenje nezaposlenosti mladih u RH prema podacima iz provedene ankete potrebna je bolja komunikacija i usklađenost između obrazovanja i obrazovnih programa s tržištem rada, odnosno poslodavcima. S druge strane, potrebno je stvarati uvjete za podizanje minimalne plaće i veće kontrole nad zapošljavanjem na određeno.

Rezultati provedenog istraživanja pokazali su nekoliko ključnih trendova:

1. **Visoka stopa nezaposlenosti:** Stopa nezaposlenosti među mladima u Hrvatskoj iznosi oko 18%, što je znatno iznad prosjeka EU. Ovaj podatak ukazuje na ozbiljne izazove s kojima se suočavaju mladi na tržištu rada.
2. **Neusklađenost obrazovnog sustava s tržištem rada:** Mnogi ispitanici istaknuli su da obrazovni sustav ne pruža vještine i znanja koja su potrebna na tržištu rada. Ovo uključuje manjak praktičnih vještina i iskustva, kao i neadekvatnu pripremu za stvarne radne uvjete.
3. **Nedostatak adekvatnih radnih mjesta:** Mladi često ne mogu pronaći poslove koji odgovaraju njihovoj razini obrazovanja i vještinama, što dovodi do frustracije i demotivacije. Česti su ugovori na određeno vrijeme i poslovi s niskim plaćama, što dodatno otežava situaciju.
4. **Nedovoljna učinkovitost programa potpore:** Iako postoje različiti programi potpore za zapošljavanje mladih, mnogi ispitanici smatraju da ti programi nisu dovoljno učinkoviti. Nedostatak informacija o dostupnim programima, složeni administrativni postupci i neadekvatna podrška ključne su prepreke.

Iz prethodno navedenog proizlazi da je hipoteza ovog istraživanja potvrđena, a preporučene mjere uključuju povećanje minimalne plaće, ulaganje u obrazovanje i stručno osposobljavanje, te poticanje poslodavaca na otvaranje novih radnih mjesta.

4.3. Usporedba rezultata s podacima o nezaposlenosti mladih u drugim zemljama EU-a

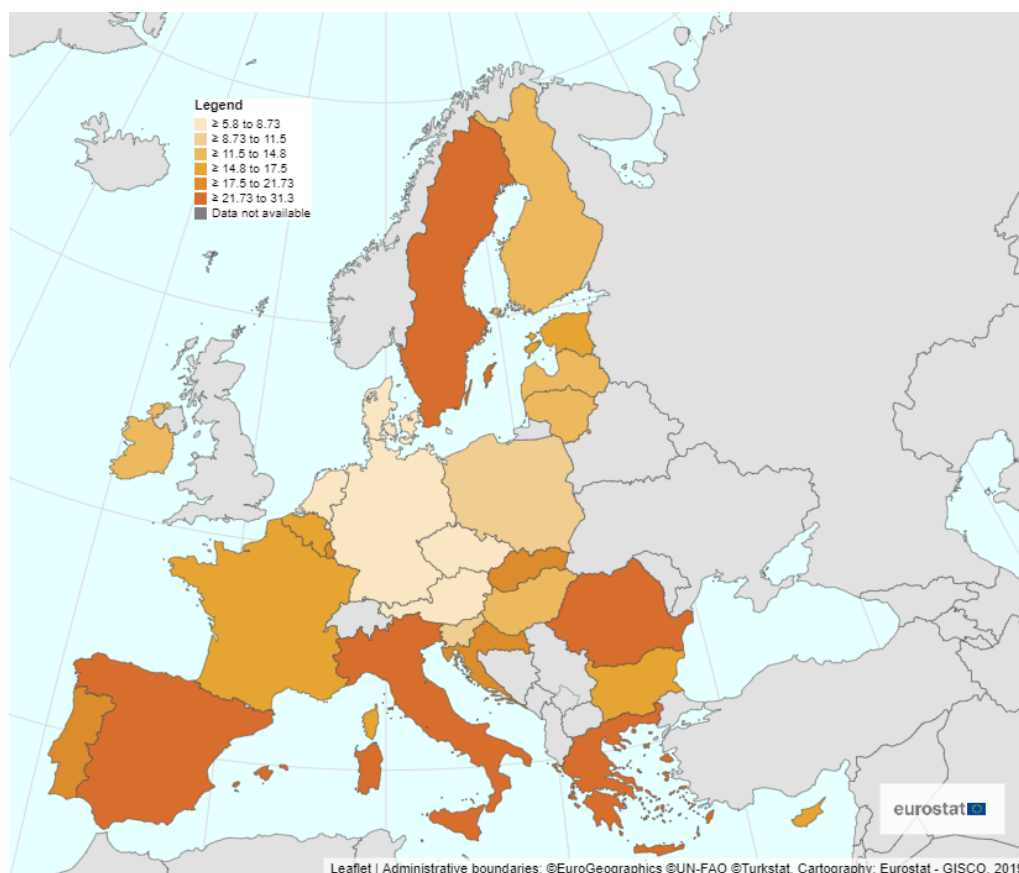
Prije usporedbe podataka, potrebno je pogledati tablicu stopa nezaposlenih osoba u zemljama članicama EU i samog prosjeka stope nezaposlenosti u EU. Prema tablici dostupnoj na službenim stranicama Eurostata za 12. mjesec 2021., 2022. i 2023. godine vidljivo je kako je prosjek nezaposlenosti osoba mlađih od 25 godina u EU fluktuirao. U 12. mjesecu 2021. godine bio je na 14,5%, zatim se u istom razdoblju 2022. godine smanjio na 14,4% da bi u istom razdoblju 2023. godine porastao na 14,9%. U 12. mjesecu 2023. godine, Petnaest (15) zemalja članica EU od ukupno 27 imalo je stopu nezaposlenosti veću od prosjeka EU. Najviše stope nezaposlenosti mladih ispod 25 godina prednjače Španjolska (28,7%), Grčka (25,6%), Švedska (24,2%), Portugal (23,0%), te Rumunjska (22,1%). Hrvatska je također jedna od tih zemalja sa stopom nezaposlenosti mladih od 18,4%. S druge strane, Njemačka sa 6%, Češka sa 7,8%, Nizozemska sa 8,1% i Malta sa 8,3% su zemlje članice s najnižim stopama nezaposlenosti mladih u EU.

Tablica 8 Prikaz prosječne stope nezaposlenosti mladih (do 25) godina u EU

Država/period	12. 2021.	12.2022.	12.2023.
Španjolska	31,3	29,4	28,7
Grčka	30,3	29,8	25,6
Švedska	22,2	23,0	24,2
Portugal	20,8	19,3	23,0
Rumunjska	23,3	22,6	22,1
Italija	26,6	23,0	21,6
Slovačka	19,5	20,1	20,0
Luxembourg	17,8	17,3	19,7
Hrvatska	17,7	18,9	18,4
Estonija	17,4	16,7	17,6
Francuska	16,8	16,9	17,6
Belgija	15,9	15,9	17,2
Cipar	16,5	17,8	16,7
Latvija	12,1	12,3	16,2
Finska	13,3	19,2	15,5
EU – prosjek 27 država	14,5	14,4	14,9
Latvija	11,5	16,1	14,3
Mađarska	12,1	11,4	14,1
Bugarska	14,8	9,0	14,0
Danska	8,3	11,4	13,5
Poljska	9,6	11,3	12,1
Austrija	8,2	9,0	11,3
Irska	11,5	10,2	11,1
Slovenija	10,0	9,0	10,4
Malta	10,9	10,3	8,3
Nizozemska	7,8	7,5	8,1
Češka	7,5	8,7	7,8
Njemačka	5,8	5,9	6,0

Izvor: Izrada autora prema podacima dostupnim na Eurostat-u.

Za dublje razumijevanje problema nezaposlenosti mladih, nužno je pogledati i grafičku kartu u nastavku na kojoj je prikaz prosječne stope nezaposlenosti mladih od 25 godina po državama članicama EU.

Slika 9 Stopa nezaposlenosti osoba mlađih od 25 godina u zemljama članicama EU

Izvor: Eurostat.

Kao što je vidljivo na prikazanoj karti, zemlje članice EU označene tamnijom bojom imaju najviše stope nezaposlenosti u promatranom periodu, dok zemlje članice označene svjetlijom bojom imaju najniže stope nezaposlenosti mladih ispod 25 godina. Ključni trendovi koji se mogu primijetiti su da zemlje s najnižim stopama nezaposlenosti mladih kao što su Njemačka, Češka, Nizozemska, Malta i Slovenija. Niske stope održavaju se zahvaljujući kvalitetnom obrazovnom sustavu. Navedene zemlje imaju kombinaciju teoretske nastave s praktičnom obukom tijekom školovanja, što mladima pruža mogućnost stjecanja relevantnih vještina i iskustva koja su tražena na tržištu rada. Osim kvalitetnog obrazovnog sustava, navedene zemlje članice imaju razvijenu raznoliku industriju što otvara puno mogućnosti po pitanju radnih mjesta i praktičnog rada.

S druge strane, zemlje poput Hrvatske, Grčke i Španjolske imaju slabije razvijene obrazovne sisteme u pogledu praktične obuke tijekom školovanja. S toga mladi ljudi, nakon završene srednje škole, izlaze na tržište rada bez adekvatnih praktičnih vještina i iskustava za rad. Osim toga, navedene zemlje uvelike ovise o turizmu kao glavnoj industriji.

Nezaposlenost mladih u Hrvatskoj predstavlja značajan izazov, što potvrđuju i podaci iz provedene ankete. U anketi, više od polovice ispitanika, točnije 52,4%, je nezaposleno. Ovaj postotak je znatno viši od prosjeka nezaposlenosti mladih u Europskoj uniji, koji je prema podacima Eurostata za 12. mjesec 2023. godine iznosio oko 14,9%. Također, treba imati na umu da uzorak ispitanika iz provedene ankete nije dostatan za relevantan prikaz stanja po pitanju nezaposlenih mladih osoba u RH, ali se može reći da je skoro svaki drugi ispitanik bio nezaposlen u trenutku anketiranja.

Ispitanici ankete navode različite prepreke za zapošljavanje, uključujući nedostatak radnog iskustva, nedostatak relevantnih vještina te nepostojanje radnih mjesta u struci. Slični izazovi su prisutni i u drugim zemljama EU, ali Hrvatska se suočava s dodatnim problemima poput visoke razine neformalnog rada (rada „na crno“) i nesigurnih oblika zapošljavanja. U usporedbi, zemlje s nižom stopom nezaposlenosti mladih, poput Njemačke i Nizozemske, imaju snažnije sustave strukovnog obrazovanja i bolje povezanosti između obrazovnih institucija i tržišta rada. Nadalje, većina ispitanika ankete smatra da je stabilnost posla niska, s prosječnom ocjenom 2,9 na skali od 1 do 5, što ukazuje na percipiranu nesigurnost radnih mjesta. Slične osjećaje nesigurnosti nalazimo i u drugim južnoeuropskim zemljama poput Grčke i Španjolske, gdje mladi također izražavaju zabrinutost zbog nesigurnih radnih uvjeta i ugovora na određeno vrijeme. Ispitanici iz provedene ankete također su istaknuli da je teško pronaći posao u svojoj struci, što se podudara s podacima iz drugih zemalja EU koje se bore s *mismatchom* između kvalifikacija i potreba tržišta rada (Europska komisija, 2019). S toga europska komisija ističe važnost usklađivanja obrazovnih programa s tržišnim potrebama kako bi se smanjila nezaposlenost mladih.

Planovi za budućnost među ispitanicima ankete uglavnom uključuju ostanak u zemlji unatoč teškoćama, dok manji broj razmišlja o traženju posla u inozemstvu. Ovo je suprotno trendovima u nekim drugim članicama EU, gdje mladi češće migriraju u potrazi za boljim radnim uvjetima i višim plaćama, osobito u zemljama s visokim stopama nezaposlenosti poput Španjolske i Italije.

Za kraj, ispitanici sugeriraju mjere poput povećanja minimalne plaće, ulaganja u obrazovanje i obuku te poticanja poslodavaca kao ključne za poboljšanje zapošljivosti mladih. Ove mjere su u skladu s preporukama EU koje naglašavaju važnost aktivnih politika tržišta rada, uključujući podršku za obrazovanje i obuku, kao i poticanje zapošljavanja mladih kroz različite subvencije i programe podrške. U usporedbi s podacima iz drugih

zemalja EU, jasno je da Hrvatska dijeli mnoge izazove s ostalim članicama EU, ali također ima specifične probleme koji zahtijevaju ciljana rješenja kako bi se smanjila nezaposlenost među mladima.

4.4. Rasprava o uspoređenim rezultatima

U usporedbi s prosječnim podacima EU o nezaposlenosti mladih, rezultati ankete provedene u Hrvatskoj otkrivaju duboke izazove. Primjerice, prema Eurostatu za 2023. godinu, prosječna stopa nezaposlenosti mladih u EU iznosi 14,9%. U Njemačkoj je stopa nezaposlenosti mladih iznosila niskih 6%, dok je stopa nezaposlenosti mladih u RH iznosila 18,4%. Ovaj jaz ukazuje na ozbiljnu disproporciju u pristupu tržištu rada i nezaposlenosti mladih osoba u Hrvatskoj u usporedbi s europskim standardima.

Daljnja analiza pokazuje da su prepreke za zapošljavanje mladih u Hrvatskoj slične onima u drugim zemljama EU koje se suočavaju sa *skills mismatch* problemom. Takav problem nastaje kada se ne podudaraju specifične vještine i ponuda radnih mjesta na tržištu. Nedostatak relevantnog radnog iskustva i specifičnih vještina često su ključni faktori koji otežavaju pronalazak posla mladima u Hrvatskoj, kao i u zemljama poput Grčke i Španjolske. Stabilnost posla također je tema od velike važnosti u istraživanju provedenom u Hrvatskoj, gdje je percepcija mladih o stabilnosti posla niska, s prosječnom ocjenom 2,9 od 5. Slično tome, prema Europskoj komisiji (2019.) i u južnim zemljama EU, poput Grčke i Španjolske, evidentan je visok stupanj nesigurnosti na tržištu rada. Najčešći uzroci navedeni za nisku ocjenu stabilnosti posla su ugovori na određeno i slabo plaćeni poslovi. Pronalazak posla u struci predstavlja dodatni izazov za mlade u Hrvatskoj prema istraživanju, gdje većina ispitanika smatra da nije lako pronaći posao koji odgovara njihovim kvalifikacijama. Ova situacija paralelno se odražava u ostalim zemljama EU, gdje je poteškoća u usklađivanju kvalifikacija s potrebama tržišta rada zajednički problem. U Hrvatskoj najčešće obrtničke škole imaju visok udio praktične obuke, dok ostale srednje škole nude simulirane radne uvjete kao predmet ili uopće ne nude praktičnu obuku. Ovdje bi Njemačka mogla poslužiti kao primjer dobre prakse s dualnim načinom školovanja, odnosno kombinacijom teorije i praktičnog rada. Praktični rad i/ili obuka pomoći će mladim ljudima steći specifične radne

vještine i iskustvo kako bi mogli konkurirati na tržištu rada odmah po završetku srednje škole. Što se tiče planova za budućnost, većina mladih ispitanika u Hrvatskoj izrazilo je namjeru ostanka u zemlji, dok je u EU općenito primjetan trend migracija mladih u potrazi za boljim uvjetima zapošljavanja i života. Razlika između Hrvatske i drugih zemalja članica EU je u tradiciji i načinu života. U Hrvatskoj se djeca kasnije iseljavaju od roditelja, dok se primjerice u Njemačkoj potiče djecu da budu samostalna već od punoljetnosti. Takvo razmišljanje (eng. *mindset*) doprinosi ostanku u zemlji neovisno o uvjetima na tržištu rada.

Preporuke ispitanika iz provedene ankete ističu potrebu za povećanjem minimalne plaće i ulaganjem u obrazovanje kao ključne mjere za poboljšanje situacije na tržištu rada. Ove preporuke usklađene su s naglaskom Europske unije na aktivne politike tržišta rada i potrebu za relevantnim obrazovanjem koje će odgovoriti na zahtjeve suvremenog gospodarstva. Neformalni rad također je prisutan kao problem u Hrvatskoj, slično kao i u južnim zemljama EU gdje postoji visok udio neformalnih poslova među mladima čime se ne osigurava radno iskustvo kojim će se osoba moći zaposliti u budućnosti. Potrebno je osigurati konkretnije mjere zaposlenja za stalno za mlade osobe, te strože kontrolirati poslodavce koji iskorištavaju mogućnost rada na određeno, te rada na crno. U konačnici, usporedba s EU politikama ukazuje na potrebu za usklađivanjem obrazovnih programa s tržištem rada kako bi se smanjili neskladi kvalifikacija, što je cilj i preporuka Europske komisije u širem kontekstu integracije mladih na tržište rada EU.

Zaključak

Nezaposlenost mladih predstavlja kompleksan i višeznačan fenomen koji pogađa ne samo pojedince, već i društvo u cjelini. Analiza uzroka i posljedica nezaposlenosti mladih u Hrvatskoj, u usporedbi s drugim zemljama Europske unije, otkriva značajne razlike u strukturi i dinamici tržišta rada, obrazovnim sustavima, te društveno-ekonomskim kontekstima. U ovome radu su istaknuti ključni faktori koji doprinose visokoj stopi nezaposlenosti mladih u Hrvatskoj, uključujući povijesne, ekonomske, socijalne i institucionalne aspekte.

Prije svega, važan je povijesni kontekst Hrvatske nakon Domovinskog rata, kada su mnoge državne tvrtke privatizirane, što je rezultiralo gubitkom radnih mjesta i smanjenjem proizvodnje. Ovaj proces je stvorio dugoročne ekonomske probleme koji su se negativno odrazili na mogućnosti zapošljavanja mladih. Također, privatni sektor nije bio u mogućnosti nadoknaditi toliku količinu izgubljenih radnih mjesta, a prepreke u samozapošljavanju dodatno su otežale situaciju.

Obrazovni sustav Hrvatske također igra ključnu ulogu u problemu nezaposlenosti mladih. Unatoč reformama, sustav i dalje pati od nedostataka u kvaliteti prijenosa znanja i vještina potrebnih na tržištu rada. Praktična nastava i iskustvo koje bi trebalo biti integrirano u obrazovni proces često izostaju, što rezultira nepripremljenošću mladih prilikom ulaska na tržište rada. Pored toga, korupcija i nepotizam u obrazovnom sustavu dodatno smanjuju šanse za zapošljavanje prema zaslugama, dok visoke upisne kvote na fakultetima koje ne odgovaraju potrebama tržišta rada stvaraju višak visokoobrazovanih, a slabo zapošljivih kadrova.

Socijalne posljedice nezaposlenosti mladih su značajne. Dugotrajna nezaposlenost vodi do osjećaja besperspektivnosti, frustracije i depresije, što ne samo da utječe na mentalno zdravlje pojedinaca, već i na njihovu sposobnost da se uspješno integriraju u društvo i doprinesu ekonomiji. Ovo stanje može dovesti do socijalne isključenosti i stvaranja specifične socijalne klase nezaposlenih, čime se produbljuju socijalne nejednakosti, a stvara i fiskalni teret državi.

Kriminalno ponašanje i socijalna isključenost također povezani su s nezaposlenošću. Povećana stopa kriminala može biti posljedica dugotrajne nezaposlenosti, a isto tako,

poslodavci često odbijaju zaposliti osobe s kriminalnim dosjeima, što dodatno otežava njihov povratak na tržište rada. Nadalje, socijalna isključenost, definirana kao nemogućnost sudjelovanja u društvenom, gospodarskom i kulturnom životu, dodatno marginalizira nezaposlene mlade.

Kako bi se smanjila stopa nezaposlenosti mladih, potrebno je provesti sveobuhvatne mjere koje uključuju reforme obrazovnog sustava, poticanje poduzetništva među mladima, te stvaranje poticajnog okruženja za otvaranje novih radnih mjesta. Vlada i relevantne institucije moraju pružiti kvalitetne informacije i podršku mladima pri traženju posla i pokretanju vlastitih poslovnih poduhvata. Također, potrebno je boriti se protiv korupcije i nepotizma kako bi se osiguralo da proces zapošljavanja bude transparentan i pravedan.

U konačnici, istraživanje potvrđuje hipotezu da je stopa nezaposlenosti mladih u Hrvatskoj značajno viša od prosjeka EU, zbog specifičnih faktora poput neadekvatnog obrazovnog sustava, nedostatka odgovarajućih radnih mjesta i nedovoljno učinkovitih programa potpore. Ciljevi istraživanja, koji uključuju identifikaciju glavnih faktora nezaposlenosti, percepciju mladih o tržištu rada, usporedbu s drugim članicama EU i prijedlog mjera za smanjenje nezaposlenosti, uspješno su ostvareni. Kao prijedlog mjera za smanjenje nezaposlenosti mladih mogu se navesti:

- **Reforma obrazovnog sustava:** Uskladiti obrazovni sustav s potrebama tržišta rada kroz jačanje strukovnog obrazovanja i osposobljavanja te povećanje suradnje s poslodavcima.
- **Poticaji za gospodarski rast:** Poticati gospodarski rast i stvaranje novih radnih mjesta, posebice u sektorima s visokim potencijalom za zapošljavanje mladih.
- **Poboljšanje programa potpore:** Učiniti programe potpore za zapošljavanje mladih učinkovitijima i dostupnijima kroz pojednostavljenje administrativnih postupaka i bolju informiranost mladih o dostupnim programima.

Ove preporuke, ako se učinkovito implementiraju, mogu značajno doprinijeti smanjenju nezaposlenosti mladih u Hrvatskoj i poboljšanju njihove ekonomske i socijalne situacije, te psihičkog zdravlja.

Bibliografija

- Benić, Režić, Terihaj, Škare (2014). *Osnove ekonomije*. Zagreb. Školska knjiga.
- Birsa, J. (2002). *Definicije i mjerenje nezaposlenosti*. U: Galešić, M., Maslić-Seršić, D., Šverko, B., ur. Psihološki aspekti nezaposlenosti: zbornik radova XII. Ljetne škole studenata i nastavnika Odsjeka za psihologije Filozofskog fakulteta u Zagrebu Silba, <http://mjesecc.ffzg.hr/nezaposlenost/>
- Butković Hrvoje. (2012.). *Nezaposlenost - rizici i potencijali za Hrvatsku* Zagreb. Večernji list.
- Brown, L., & Jackson, R. (2021). *Economic Consequences of Youth Unemployment*.
- Brown, L., & Jackson, R. (2021). *Youth Unemployment and Political Instability*.
- Eurostat. (2024). *Euro area unemployment at 6.4%*. <https://ec.europa.eu/eurostat/documents/2995521/18426688/3-01022024-BP-EN.pdf/13e802f5-a267-0b8a-6245-52f759f7cfe3> (pristupljeno 24. lipnja 2024.)
- Eurostat. (2024). *Unemployment by sex, age and educational attainment - annual data*. https://ec.europa.eu/eurostat/databrowser/view/une_educ_a/default/table?lang=en (pristupljeno 24. lipnja 2024.)
- Eurostat. (2024). *Young people neither in employment nor in education and training (NEET)*. https://ec.europa.eu/eurostat/databrowser/view/lfsi_neet_q/default/map?lang=en (pristupljeno 24. lipnja 2024.)
- Eurofound (2012), *NEETs – Young people not in employment, education or training: Characteristics, costs and policy responses in Europe*, Publications Office of the European Union, Luxembourg. (pristupljeno 26. lipnja 2024.)
- European Commission (2021). *EU funding for employment, social affairs and inclusion*. <https://ec.europa.eu/social/main.jsp?catId=1139&langId=en> (pristupljeno 24. lipnja 2024.)
- European Commission (2011b), *Youth neither in employment nor education and training (NEET): Presentation of data for the 27 Member States, EMCO Contribution*, Brussels.

- European Commission. (2019). *Skills mismatch and productivity in the EU*. Skills Mismatch and Productivity in the EU. https://economy-finance.ec.europa.eu/system/files/2019-07/dp100_en.pdf
- Europska komisija (2020). "Youth Employment Support: Commission proposes to continue supporting young people in finding jobs". Dostupno na: Europska komisija - Youth Employment Support
- HZZ. (2024). *Statistika*. Statistika tržišta rada - otvoreni podaci. <https://www.hzz.hr/statistika/> (pristupljeno 27. lipnja 2024.).
- Johnson, P. (2020). *Youth Unemployment: Fiscal Challenges and Policy Responses..*
- John Maynard Keynes (1936). *The General Theory of Employment, Interest, and Money*. Pristupljeno s https://www.files.ethz.ch/isn/125515/1366_keynestheoryofemployment.pdf.
- Matko, V. (2002). Psihološke posljedice nezaposlenosti i posredujući faktori. U: Galešić, M., Maslić-Seršić, D., Šverko, B., ur. Psihološki aspekti nezaposlenosti: zbornik radova XII. Ljetne škole studenata i nastavnika Odsjeka za psihologije Filozofskog fakulteta u Zagrebu Silba, <http://mjesece.ffzg.hr/nezaposlenost/>
- Nekić, I. (2002). *Socijalne posljedice nezaposlenosti*. U: Galešić, M., Maslić-Seršić, D., Šverko, B., ur. Psihološki aspekti nezaposlenosti: zbornik radova XII. Ljetne škole studenata i nastavnika Odsjeka za psihologije Filozofskog fakulteta u Zagrebu Silba, <http://mjesece.ffzg.hr/nezaposlenost>
- Novak, M. (2018). *Social Consequences of Youth Unemployment*.
- Porezna uprava. (n.d.). *UMANJENJA GODIŠNJEG POREZA NA DOHODAK OSOBAMA DO 30 GODINA ŽIVOTA*. https://www.porezna-uprava.hr/pozivni_centar/Stranice/umanjenja-osobama-do-30-godina.aspx (pristupljeno 28. lipnja 2024.)
- Radman, K. (2002). *Uzroci nezaposlenosti u tranzicijskim zemljama i Hrvatskoj*. U: Galešić, M., Maslić-Seršić, D., Šverko, B., ur. *Psihološki aspekti nezaposlenosti*: zbornik radova XII. Ljetne škole studenata i nastavnika Odsjeka za psihologije Filozofskog fakulteta u Zagrebu Silba, <http://mjesece.ffzg.hr/nezaposlenost/>
- SEU (Social Exclusion Unit) (1999), *Bridging the gap: New opportunities for 16–18 year olds not in education, employment or training*, The Stationery Office, London.

Smith, J. (2018). *Youth Unemployment: Challenges and Solutions*. Cambridge University Press.

Smith, T. (2022). *Impact of Youth Unemployment on Economic Growth*.

Smith, T. (2020). *Youth Unemployment and Political Mobilization..*

Smith, T. (2022). *Impact of Youth Unemployment on Political Stability..*

Šošić, V. (2014). *Ekonomija rada: teorija i politika zapošljavanja*. Zagreb: Ekonomski fakultet Sveučilišta u Zagrebu.

Vlada Republike Hrvatske. (n.d.-b). *Pravo na Oslobođenje od plaćanja doprinosa na osnovicu za mladu osobu*. <https://gov.hr/hr/pravo-na-oslobodjenje-od-placanja-doprinos-a-na-osnovicu-za-mladu-osobu/1388?lang=hr> (pristupljeno 28. lipnja 2024.)

Vlada Republike Hrvatske. (n.d.). *Zakon O Tržištu Rada*. Zakon o tržištu rada - Zakon.hr. <https://www.zakon.hr/z/1751/Zakon-o-tr%C5%BEi%C5%A1tu-rada> (pristupljeno 28. lipnja 2024.)

Popis ilustracija

Tablice

Tablica 1 Države članice EU s najvišim stopama nezaposlenosti mladih	20
Tablica 2 Države članice EU s najnižim stopama nezaposlenosti mladih.....	20
Tablica 3 Prikaz broja nezaposlenih mladih osoba u RH prema dobi od 2016. - 2024. godine	28
Tablica 4 Prikaz broja nezaposlenih mladih osoba u RH prema dobi i trajanju nezaposlenja u periodu od 2016. - 2024. godine	29
Tablica 5 Prikaz broja nezaposlenih mladih osoba u RH prema dobi i stupnju obrazovanja u periodu od 2016. - 2024. godine	30
Tablica 6 Grafički prikaz raspodjele dobnih skupina u anketi	37
Tablica 7 Prikaz odgovora anketiranih osoba na pitanje o obrazovanju	39
Tablica 8 Prikaz prosječne stope nezaposlenosti mladih (do 25) godina u EU	44

Grafikoni

Grafikon 1 Kretanje stope nezaposlenosti mladih kroz godine	19
Grafikon 2 Trend kretanja broja nezaposlenih mladih osoba u RH od 2016. - 2024. godine	29

Slike

Slika 1 Prikaz dobrovoljne nezaposlenosti	7
Slika 2 Prikaz nedovoljne nezaposlenosti.....	8
Slika 3 Stopa nezaposlenosti prema stupnju obrazovanja za 2022. godinu.....	21
Slika 4 Mladi ljudi koji nisu ni zaposleni ni u obrazovanju i obuci (NEET) u 2023. godini	25
Slika 5 Prikaz stupnja obrazovanja anketiranih osoba.....	38
Slika 6 Prikaz NEET statusa anketiranih osoba.....	39
Slika 7 Prikaz podataka anketiranih osoba	40
Slika 8 Prikaz odgovora anketiranih osoba.....	41
Slika 9 Stopa nezaposlenosti osoba mlađih od 25 godina u zemljama članicama EU	45

Prilozi

Istraživanje o nezaposlenosti mladih u Hrvatskoj

Nezaposlenost mladih predstavlja jedno od najvažnijih društveno-ekonomskih pitanja s kojima se suočava Hrvatska. Prema podacima Državnog zavoda za statistiku, stopa nezaposlenosti mladih u Hrvatskoj značajno je viša od prosjeka Europske unije, što ukazuje na kompleksnu situaciju na tržištu rada za mlade ljude. Ovaj problem ima dugoročne posljedice, ne samo za individualne karijere mladih osoba, već i za širu ekonomsku stabilnost i društvenu koheziju zemlje.

Kroz ovo empirijsko istraživanje provesti će se anketiranje mladih nezaposlenih osoba u Hrvatskoj kako bi se odredili glavni faktori koji utječu na nezaposlenost, zatim će se analizirati percepcija mladih o tržištu rada, prilikama dostupnima na tržištu rada i dostupnim programima potpore za nezaposlene mlade osobe. Nakon analize, dobiveni podaci će se usporediti s podacima o nezaposlenim mladim osoba u drugim članicama EU kako bi se adresirale razlike prema kojima će se izraditi prijedlog mjera i politika za smanjenje nezaposlenosti mladih u RH. Empirijsko istraživanje za cilj ima dokazati hipotezu koja je kako slijedi:

Hipoteza: Stopa nezaposlenosti mladih u Hrvatskoj značajno je viša u usporedbi s prosjekom zemalja Europske unije zbog specifičnih faktora kao što su nedostatak adekvatnih radnih mjesta, neusklađenost obrazovnog sustava s potrebama tržišta rada i manjak efektivnih programa za poticanje zapošljavanja mladih.

Koliko imate godina? *

- 15 - 19
- 20-24
- 25-29

Kojeg ste spola? *

- Žensko
- Muško

Koji stupanj obrazovanja ste završili? *

- Osnovnu školu
- Srednju školu
- 3 godine fakulteta
- 5 godina fakulteta

Što ste po struci? *

- Obrtnička zanimanja
- Ekonomija
- Strojarsstvo
- IT
- Drugo

Jeste li trenutno zaposleni? *

- Da
- Ne

Jeste li trenutno u statusu obrazovanja, treninga ili obuke? *

- Da
- Ne

Ako niste zaposleni, ni u statusu obrazovanja, koliko dugo tražite posao? Napisati na crtu. *

Vaš odgovor _____

Koje prepreke smatrate glavnim razlogom za vašu nezaposlenost? (Nedostatak poslova, *
neadekvatno obrazovanje, nedostatak iskustva, itd.)

Vaš odgovor _____

Smatrate li da Vam je obrazovanje koje ste stekli dovoljno za tržište rada? *

- Da
- Ne

Jeste li u srednjoj školi imali dostatnu praktičnu nastavu kao pripremu za tržište rada? *

- Da
- Ne

Jeste li sudjelovali u nekim obukama, tečajevima ili programima usavršavanja nakon formalnog obrazovanja? Ako da, u kojim?

Vaš odgovor

Kako ocjenjujete kvalitetu dostupnih radnih mjesta za mlade? *

1	2	3	4	5
☐	☐	☐	☐	☐

Koliko smatrate da su radna mjesta sigurna (u smislu stabilnosti posla)? *

1	2	3	4	5
☐	☐	☐	☐	☐

Pojašnjenje odgovora za prethodno pitanje. *

Vaš odgovor

Smatrate li da je lako pronaći posao u svojoj struci? *

- Da
- Ne

Planirate li ostati u Hrvatskoj ili tražiti posao u inozemstvu? Zašto? *

Vaš odgovor

Koje mjere smatrate najvažnijima za poboljšanje zapošljivosti mladih? *

Vaš odgovor
